

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jana Hübschmanová
Kyberšikana z hlediska práva na svobodu projevu

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Kyberšikana z hlediska práva na svobodu projevu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 28. května 2018

.....

Jana Hübschmanová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu Doc. JUDr. Michalu Bartoňovi, Ph.D. za jeho ochotu, milý a trpělivý přístup v průběhu vzniku práce a samozřejmě také za jeho cenné nápady, rady a připomínky.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Kyberšikana	9
1.1 Úvod do problematiky	9
1.2 Pojem šikana	9
1.3 Obecné vymezení kyberšikany	11
1.4 Způsoby a formy kyberšikany	14
1.4.1 Způsoby kyberšikany	15
1.4.2 Formy kyberšikany	16
1.5 Ústavní aspekty kyberšikany	18
2 Svoboda projevu na internetu	21
2.1 Obecné pojetí svobody projevu	21
2.2 Povaha internetu	23
2.3 Specifika svobody projevu na internetu	24
2.3.1 Internet - nástroj šíření svobody slova	24
2.3.2 Rozšířenost internetu a zjednodušení šíření projevu	24
2.3.3 Cenová dostupnost a bezpečnost projevů na internetu	25
2.3.4 Anonymita projevu v kyberprostoru	26
3 Meze svobody projevu a kyberšikany	28
3.1 Omezení svobody projevu	28
3.2 Jednotlivá kritéria omezení svobody projevu	30
3.2.1 Společenský status osoby	31
3.2.2 Obsah a forma projevu	31
3.2.3 Autor výroku a jeho úmysl.....	32
3.3 Kolize osobnostních práv obětí a svobody projevu útočníka	33
3.3.1 Příklad „Star Wars kid“	33
3.3.2 Případy mladistvých agresorů	35
3.3.3 Obtěžování nevyžádanými emaily	37
4 Právní nástroje ochrany před kyberšikanou	39

4.1	Odpovědnost provozovatelů internetových služeb	39
4.2	Soukromoprávní nástroje ochrany	42
4.3	Veřejnoprávní nástroje ochrany	44
	Závěr.....	46
	Seznam použité literatury	49
	Abstrakt	55

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Evropská Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy
ICT	Informační a komunikační technologie
IM	Instant messages
IP	Internetový protokol
LZPS	Listina základních práv a svobod
MMS	Multimedia Messaging Service
NOZ	zákon č. 89/2012, občanský zákoník
směrnice o elektronickém obchodu	směrnice č. 2000/31/ES, o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu
SMS	Short message service
Trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
zákon o informačních službách	zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů

Úvod

Kyberprostor je fenomén, který existuje již řadu let a souvisí s technologickým rozvojem. Jeho vývoj má však tak rapidní tempo, že není v silách společnosti dostatečně efektivně reagovat na veškeré inovace, a to jak z hlediska sociálního, tak z právního. Ač je internet díky své povaze považován za jeden z nástrojů sloužících k šíření svobody slova a celkově poskytuje značnou informační svobodu, může vzhledem ke svému charakteru sloužit k zneužívání takto rozsáhlé a těžko kontrolovatelné svobody. Jedna z forem zneužití svobody slova se může odrážet v sociálně patologickém jevu nazývaném kyberšikana. Vzájemná interakce těchto dvou jevů nebyla prozatím zpracována takovým způsobem, aby nastiňovala komplexní pohled na problematiku.

Kyberšikana, jako nežádoucí zásah do práv a svobod druhých osob, je problémem, jenž s sebou přinesl rozmach informačních technologií odehrávající se v posledních letech. Jednáním nesoucím znaky kybernetické šikany může útočník zasáhnout do ústavně zaručených osobnostních práv jiné osoby. A i při realizaci svobody projevu lze v určitých případech hovořit o jednání vykazující rysy kyberšikany. Právě možná kolize a hledání rovnováhy mezi osobnostními právy a právem na svobodu projevu je předmětem této práce.

Cílem této práce je zjistit v jakých konkrétních situacích a aspektech dochází ke kolizi jednání spadající pod kyberšikana se svobodou slova. Jestli lze určit jasnou hranici, kdy je projev ještě v legitimních mezích a kdy už se naopak jedná o kyberšikana zasahující do osobnostních práv druhých. A v poslední řadě odpovědět na otázku, které nástroje v českém právním řádu mohou sloužit k ochraně obětí kyberšikany.

Diplomová práce je strukturována do 4 kapitol. První kapitola se věnuje vymezení základních pojmů týkající se kybernetické šikany, jelikož je důležité stanovit jaké jednání je v této práci považováno za kyberšikana. Jelikož se kyberšikana nekryje ve všech svých znacích s tradiční šikanou v důsledku jejího výskytu ve specifickém prostředí, v kyberprostoru, má vícero různých forem a druhů, ne všechny však mohou přijít do kolize se svobodou projevu. Druhá kapitola se zabývá svobodou projevu na internetu, zejména rozebírá zvláštní povahu internetu a z toho

plynoucí důsledky pro svobodu slova. Ve třetí kapitole jsou rozebírány meze kyberšikany a svobody projevu. Předmětem této kapitoly je zejména nalézání rovnováhy mezi ústavně zaručenými osobnostními právy a právem na svobodu projevu. Teoretická a judikovaná kritéria omezení svobody slova jsou aplikována na známé případy kyberšikany za účelem zkoumání legitimní meze mezi těmito právy. Závěrečná kapitola je věnována převážně možnostem ochrany práv oběti skrze právní nástroje vyskytující se v české právní úpravě. Převážně je diskutována odpovědnost plynoucí ze zveřejnění názorů na internetu, soukromoprávní ochrana osobnosti a také možný veřejnoprávní postih jednání agresora.

Jelikož se odborná veřejnost obvykle věnuje buď svobodě projevu a jejím mezím nebo kyberšikaně a jejím nepříznivým důsledkům, literatury, která by mapovala kolizi těchto dvou jevů je poměrně málo. Při tvorbě diplomové práce byly použity především publikace zabývající se tématy v obecné rovině. Při zkoumání fenoménu kyberšikany byly stěžejní publikace autorů Jana Šmahaje a Jiřího Koláře. Nápomocné byly také webové stránky autorů Hinduja a Patchinse (zakladatelé webu cyberbullying.org), stejně tak jako online publikované články projektu e-Bezpečí. Část zabývající se svobodou projevu na internetu čerpala z knih Michala Bartoně, Štěpána Výborného a dalších autorů, přičemž podstatné informace byly nalezeny i v odborných člancích a elektronických zdrojích řešící dílčí otázky tématu.

Co se týče kapitoly třetí, podstatnými zdroji byly opět publikace Michala Bartoně, jelikož pokrývají velkou část oblasti svobody slova při kolizi s jinými právy a svobodami, obdobně jako knihy Jiřího Herczega. Velmi důležitým pramenem byla četná judikatura zabývající se limity svobody projevu či obecně určování hranice mezi základními právy navzájem. V poslední kapitole, jež je pojata více z praktické stránky, byly hlavním zdrojem právní předpisy v dané oblasti a závislá judikatura. K dotvoření uceleného obrazu v problematice právních nástrojů ochrany proti kybernetické šikaně byly využity také četné odborné články a internetové zdroje.

1 Kyberšikana

1.1 Úvod do problematiky

Technologický rozvoj 21. století přináší změny v celé společnosti. Díky vynálezům jako je world wide web a „smart technologiím“ si lidé mohou zavolat z druhé strany zeměkoule a ještě si u toho zamávat do web kamery. Mohou online nakupovat, seznamovat se, vzdělávat se a dokonce i pracovat. V mnoha ohledech nám nové technologie usnadňují život a máme možnosti, o kterých by ještě před 50 lety spisovatelé psali sci-fi knihy a snílci je připisovali geniálním vědcům v komiksech. Jak vědecký pokrok na jedné straně dělá život jednodušší a značně rychlejší, na druhé otvírá nová úskalí, kterým musí lidská společnost čelit. Otevřený kyberprostor se stal pro miliony běžných uživatelů místem, kde vznikají nové či se přenášejí již existující sociálně-patologické jevy. Mezi takovéto problémy patří kyberšikana. Tato kapitola stručně nastíní, co je to šikana a z jakých důvodů je problematičtější, a následně se bude věnovat šikanování v kyberprostoru.

1.2 Pojem šikana

Šikana je závažný společenský problém, při kterém dochází k fyzickému či psychickému týrání osoby. Je to jev je blíže vědecky pozorovaný a popisovaný přibližně v posledních třiceti letech. Šikana zahrnuje agresi páchanou mezi dětmi ve školách, její výskyt však není ojedinělý ani v jiných věkových a sociálních skupinách. Ne zřídka lze toto násilné chování pozorovat na pracovištích či při různých formách detence osob (např. věznice, detenční ústavy), tedy převážně ve skupinách, v nichž panuje hierarchický systém.¹ Se vzrůstajícím zájmem o problematiku byly postupně definovány různé faktory ovlivňující vznik a formy šikany. Jak již bylo zmíněno, šikana je ve společnosti celoplošně rozprostřena, a mezi důležité faktory ovlivňující její výskyt můžeme zařadit věk, pohlaví a kulturní prostředí jak oběti, tak agresora.²

¹ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. s. 34 – 35.

² Tamtéž

Nejen, že je šikana sociálně-psychologický postup, v jehož průběhu dochází k transformaci a změně atmosféry v sociální skupině,³ ale především má stěžejní vliv na jednotlivce či skupinu jednotlivců, jež jsou jejími oběťmi. Vzhledem k četnosti možných způsobů a forem šikany může být tato obecně definována jako opakované vystavování osoby agresivnímu chování ze strany jiné osoby nebo skupiny osob.⁴ Právě opakování odlišuje šikanu od agrese, která je převážně jednorázová a vzniká mezi osobami v rovnocenném postavení, naproti čemuž je pro šikanu typické nevyvážené postavení oběti a původce šikany.⁵ Nejčastější šikana, šikana školní se dá definovat jako: „... jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zstrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vybrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.“⁶

Mezi další často se vyskytující druhy šikany patří šikana na pracovišti, také označována pod souhrnným pojmem mobbing.⁷ Tu je možné rozdělit na různé poddruhy na základě jejich specifické formy a vzájemného postavení aktérů. Typickým příkladem je bossing, jak je patrné už z jeho názvu (z anglického slova boss – šéf), jde o šikanování ze strany vedoucího pracovníka vedené systematicky a po delší časovou periodu. Opakem tohoto je tzv. staffing, kde dochází k přeměně rolí a neférovým útokům čelí vedoucí pracovník ze strany podřízené osoby nebo osob za účelem diskreditace jeho osoby, ba dokonce celého podnikání nebo firmy. Pro přehled je možné zmínit dále defaming a shaming, jež jsou vedeny účelově k pošpinění a zničení pověsti osoby, sexuální harašení a dissen, přímo zaměřený na diskriminaci osob na pracovišti.⁸

Složitá situace nastává při rozlišování forem šikany. Každý z druhů šikany může být pozorován v jiné intenzitě a agresor může používat nespočet nástrojů k dosažení svého cíle škodit, zesměšnit či ponížit jinou osobu. Nejčastěji se jedná o kombinaci všech různých podob násilného chování odvislou od osoby agresora, jeho věku, postavení ve skupině či jiných faktorů ovlivňujících jeho počínání vůči oběti. Dá se dokonce hovořit o jakési závislosti agresora a šikanovaného plynoucí

³ ŘÍČAN, Pavel, JANOŠOVÁ, Pavlína. *Nové pohledy na šikanu*. In: Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém: sborník příspěvků z konference : Praha, 19. března 2009. Brno: Tribun EU, 2009. s. 27.

⁴ OLWEUS, Dan. *Bullying at school: what we know and what we can do*. Cambridge, USA: Blackwell, 1993. s. 15

⁵ Tamtéž s. 16.

⁶ Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 – 22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, čl. 1 odst. 1.

⁷ Mobbing je definován jako cílevědomé a dlouhodobé zejména psychické ubližování, které provádějí konkrétní osoby na pracovišti. viz KOCÁBEK, Pavel. *Jak „přežít“ šikanu na pracovišti?* [online] *mpsv.cz*, 25. 2. 2008 [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/5162>>.

⁸ Encyklopedie šikany. *Vše o šikaně* [online]. Mobbing free institut, [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na <<http://mobbingfreeinstitut.cz/encyklopedie-sikany/>>.

z jejich nerovnostranného vztahu. Těto nerovnosti může agresor využívat v různých podobách, od izolace šikanovaného z příslušné sociální skupiny, přes psychickou manipulaci, nátlak až po fyzické napadání a agresí.⁹ šikanu lze tedy rozdělit na základě obecných znaků do těchto skupin:

- verbální přímá a nepřímá,
- fyzická přímá a nepřímá,
- aktivní a pasivní.¹⁰

Dělení slouží k lepšímu podchycení projevů šikany. Napomáhá pozorovateli (pedagog, rodič, partner) rozpoznat, je-li jiná osoba šikanována fyzicky aktivně přímo (útočník přímo sám aktivně ubližuje oběti), nebo fyzicky aktivně nepřímou (agresor využije jiných osob, aby vykonaly fyzické násilí na oběti). Jelikož snadněji jsou rozpoznatelné viditelné následky šikany jako pohmožděniny, než je-li oběť týraná verbálně, ať přímo, nebo nepřímou.¹¹ Dlouhodobé a opakované vystavování oběti šikaně může mít, a ve většině případů má, negativní vliv na duševní zdraví jedince¹², nemluvě o situacích, kdy vystavení jedince neustálé brutalitě vede až k fatálním následkům.

V dnešní době je specifickým poddruhem šikany kyberšikana. Kyberprostor bývá zneužíván agresory k obtěžování obětí. Může se jednat jak o žáky ve škole, kteří chtějí posunout „obyčejnou“ šikanu na vyšší úroveň, tak i o jediný způsob šikanování naprosto neznámého jedince.

1.3 Obecné vymezení kyberšikany

Internet vytvořil virtuální svět, jenž má takový přesah, že důsledky života ve virtuální realitě mohou mít dopad na každodenní život.¹³ Kyberšikana je jedním z přesahů do reality, jenž mají negativní důsledky pro celou společnost, zvláště pak pro postihnutého jedince. Jak napovídá její název, odehrává se v kybernetickém prostoru¹⁴ a její osobitý charakter otevírá novou dimenzi v mezilidských vztazích.

Kyberšikana není jediným názvem, pod kterým může být tento novodobý fenomén nalezen. Běžně se objevují označení jako počítačová šikana či virtuální šikana, ale pro účely této práce bude využíván pojem kyberšikana. Tento pojem nemá jednotného výkladu a v různých zemích zachycuje

⁹ KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta ke léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. s. 22 – 25.

¹⁰ Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 – 22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, čl. 2.

¹¹ KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta ke léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. s. 37.

¹² Šikana [online]. Policie ČR, 2018 [cit. 13. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>>.

¹³ KING, Alison. Constitutionality of Cyberbullying Laws: Keeping the Online Playground Safe for Both Teens and Free Speech. *Vanderbilt law review*, 2010, roč. 63, č. 3, s. 846.

¹⁴ kybernetický prostor je digitální prostředí umožňující vznik, zpracování a výměnu informací, tvořené informačními systémy, a službami a sítěmi elektronických komunikací, dle ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

termíny týkající se rozličných forem agrese, sociálního vyloučení nebo psychického týrání skrze komunikační technologie.¹⁵

Ben Belsey v roce 2005 jako první představil světu pojem kyberšikana a jakožto jeho samozvaný autor ji definuje následovně: „*Kyberšikana zahrnuje využívání informačních a komunikačních technologií, které podporují úmyslné a opakující se nepřátelské chování jednotlivce nebo skupiny, které vede ke poškození ostatních.*“¹⁶ Odlišnosti od tradiční šikany vyzdvihují ve své definici také autorky Kowalski a kolektiv, které ji definují jako elektronickou šikanu nebo online společenskou krutost konanou skrze e-maily, instant messages (dále jen „IM“), chatové místnosti, webové stránky, online hrací stránky nebo pomocí zasílání zpráv nebo obrázků na mobilní telefony.¹⁷ Kvantitativní výzkum zaměřený na studenty ve věku od 10–18 let ukázal, že ti pro změnu definují kyberšikanu jako šikanu prostřednictvím moderních technologických zařízení s úmyslem oběti ublížit, oběť se cítí být obtěžována, je zde přítomen prvek opakování negativního chování a je patrná nerovnost sil ze strany agresorů vůči oběti.¹⁸ Není jednotně přijatá definice, která by plošně zastřešovala jakékoliv možné nežádoucí šikanozní chování v kyberprostoru. S přihlédnutím na dosud prověřené poznatky o kyberšikaně můžeme s určitostí říct, že jejím nástrojem jsou moderní komunikační technologie, nedochází zpravidla k přímému kontaktu mezi agresorem a obětí, jednání agresora je úmyslné a nepřátelské a oběť pociťuje obtěžování jako obtěžující, nežádoucí nebo jinak nepříjemné.

Novost kyberšikany přináší otevřenost a přístupnost kybernetického světa, a právě díky němu je tak specifická oproti tradiční „face to face“ šikaně. Rozdílnost není v účelu, který agresor sleduje (ten je stejný, ublížit nebo poškodit jinou osobu nebo skupinu osob), odlišující prvky od tradičního chápání šikany vycházejí z jiného a jedinečného prostředí, ve kterém se odehrává. Šikana v kyberprostoru skrze komunikační technologie je specifická zejména svou prostorovou a časovou neomezeností, širokým sociálním dopadem, obtížnou rozpoznatelností a anonýmitou.

Neomezenost jak časová, tak prostorová spočívá v nemožnosti „utéct“ od šikany. Provází oběť kdekoliv a kdykoliv bez možnosti úniku, což je jedna z odlišností od tradiční šikany. I v případě, že se pokusí postižený jedinec vypnout „chytrý“ mobilní telefon, neznamená to, že by útok skončil.¹⁹ Mezi neomezené prvky můžeme přiřadit také neomezené publikum; způsob jakým se šíří digitální

¹⁵ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém...*, s. 44.

¹⁶ BELSEY, Ben. *"Always On? Always Aware!"*. [online]. [cit. 13. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.cyberbullying.ca/>>.

¹⁷ KOWALSKI, Robin M., LIMBER, Sue, AGATSTON, Patricia W. *Cyberbullying: bullying in the digital age*. 2nd ed. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2012. s. 14.

¹⁸ VANDEBOSH, Heidi, VAN CLEEMPUT, Katrien. Defining Cyberbullying: A Qualitative Research into the Perceptions of Youngsters. *Cyber Psychology & Behavior*, 2008, roč. 11, č. 4, s. 499-503.

¹⁹ Metodika Kyberšikana ve školním prostředí, Metodický pokyn pro pedagogické pracovníky, Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012, s. 3.

obsah na internetu je díky jeho rychlosti a rozšířenosti velmi dynamický, a tudíž k zveřejněným informacím, fotkám, videím na veřejných platformách má okamžitý přístup nespočet lidí. Případnému zostuzení, ponížení nebo dehonestaci oběti může asistovat široké spektrum svědků, tím je pravděpodobné, že se bude zvyšovat frustrace oběti. Nehledě na to, že ostatní uživatelé internetu mohou posunout šikanu na novou úroveň podporou agresora nebo třeba dalším šířením nežádoucího obsahu.²⁰

Prvek činící kyberšikanu záladnější oproti její tradiční formě je obtížnější rozpoznatelnost. Není tak jednoduché na oběti upozorovat, že se jí někdo dopouští. Na rozdíl od šikany „face to face“ nezanechává viditelné stopy, oběť nemívá fyzické stopy způsobené útočníkem. Přesto dlouhodobé vystavení stresovým situacím vzniklých kyberšikanou má závažné a špatně léčitelné následky. Není neobvyklé, že u oběti dojde k deformaci morálních a sociálních kompetencí, posttraumatické a úzkostné poruchy nejsou výjimkou.²¹ Oproti tradiční šikaně je změna i v profilu agresora. Není ojedinělé, že se kyberšikany dopustí i osoba, která by v normální společnosti nevykazovala znaky násilného či utlačovatelského chování a mnohdy by byla spíše na straně oběti než útočníka. V kyberprostoru ho neomezují jeho fyzické dispozice ani jeho lepší postavení ve společenské hierarchii, výhodou mu naopak může být zběhlost v informačních a komunikačních technologiích.²²

S předchozím prvkem úzce souvisí anonymita, již kyberprostor nabízí. Není vyloučeno, že se osoba zasažená kyberšikanou nikdy nedozví, kdo byl autorem útoků. Dokonce je vysoce pravděpodobné, že agresor bude z jejího blízkého okolí. Možnosti otevírající se v anonymním prostředí značně zjednodušují metody použitelné k šikaně, agresor si může lehce, tzv. pár kliknutími, vytvořit falešnou identitu, čímž se stane těžko identifikovatelný pro oběť (nebo pro osobu řešící kyberšikanu, či v krajní případě orgány veřejné moci). Přítomnost neznámého pachatele může zvýšit strach oběti.²³ Ohledně anonymity nelze nezmínit skutečnost, že izolovanost agresora a oběti hraje také významnou roli. Vzhledem k tomu, že útočník nebývá v úzkém kontaktu s terčem svého psychologického trýznění, stává se, že si není důsledků svého chování vědom a nevnímá ho jako zničující pro oběť.²⁴

²⁰ Tamtéž

²¹ Tamtéž

²² BARANCOVÁ, Helena. *Nové technologie v pracovním práve a ochrana zaměstnanca: (možnosti a riziká)*. Praha: Leges, Teoretik, 2016. s. 139.

²³ Metodika Kyberšikana ve školním prostředí, Metodický pokyn pro pedagogické pracovníky, Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012, s. 3.

²⁴ HINDUJA, Sameer, PATCHIN, Justin W. Cyberbullying fact sheet: Identification, Prevention, and Response. Cyberbullying Research Center. [online]. 2018 [cit. 15. 4. 2018]. Dostupné na <<https://cyberbullying.org/Cyberbullying-Identification-Prevention-Response-2018.pdf>>.

Kyberšikana není jediným nežádoucím online jednáním, které obtěžuje jiného jedince. Ze současných poznatků ovšem vyplývá, že má bezesporu největší a nejzávažnější dopad na život oběti. Za chování, jež se může jevit jako kyberšikana, ale není, je považováno „kyberškádlení“ a „kyberhádka“. „Kyberškádlení“ je humorné škádlení, postrádá úmysl opravdu oběti ublížit, nebývá opakované a také se u osob nemusí vyskytovat prvek nerovnoměrně rozvržených sil. Navíc je zde možnost dát zpětnou vazbu a osoba s nepříjemným jednáním nebude pokračovat.²⁵ Co se týče „kyberhádky“, není tak odlišná od běžné výměny názoru tváří v tvář. Nelze však vyloučit, že „kyberhádka“ přeroste do kyberšikany, zvláště, změní-li se vztah iniciátora k druhé osobě, ale běžně je to jednorázový akt nesměřující k úmyslnému ublížení.²⁶

Závěrem k obecnému vymezení kyberšikany je nutno zdůraznit, že se nejedná o žádný triviální společenský problém, dotýkající se pouze omezeného počtu jedinců. Za prvé, čísla odhalující, kolik studentů se stalo obětí kyberšikany jsou alarmující²⁷, a navíc mnohé výzkumy odhalily, že má stejný, ne-li dokonce horší dopad než „klasické“ fyzické násilí.²⁸ Prošla-li si osoba kyberšikanou je vysoce pravděpodobné, že se bude potýkat s psychickými potížemi, jako jsou deprese, snížené sebevědomí, beznaděj a osamělost. Všechny tyto psychické potíže mohou být předchůdci sebepoškozovacích či dokonce sebevražedných myšlenek.²⁹ Je s politováním, že ne jeden případ již sebevraždou skončil. Je bezesporu, že zásah kyberšikanou, čili nežádoucím jednáním agresora do osobnosti druhého člověka, je zničující. Není pochyb, že toto jednání musí být ve společnosti potíráno.

1.4 Způsoby a formy kyberšikany

Stejně jako s jistotou nelze definovat tradiční šikanu (má různé projevy a způsoby) ani kyberšikanu, není možné kvůli neustálému vývoji informačních a komunikačních technologií (dále jen „ICT“) vyčerpávajícím způsobem a kogentně vyjmenovat všechny způsoby, kterými může být kyberšikana realizována.³⁰ Je však možné specifikovat určité formy chování a použité nástroje, které svým charakterem spadají pod kyberšikanu. Následující výčet zachycuje nejběžněji využívané způsoby a nástroje sloužící agresorům k obtěžování v kyberprostoru.

²⁵ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém...*, s. 46.

²⁶ Tamtéž

²⁷ Výzkumy uvádí, že okolo 21% studentů bylo obětmi kyberšikany. Výsledné procento je průměrem z 234 odborných článků zabývajících se problematikou kyberšikany. viz *Cyberbullying Facts - How to Identify, Prevent, and Respond* [online]. Cyberbullying Research Center, 20. 3. 2013 [cit. 15. 4. 2018] Dostupné na <<https://cyberbullying.org/facts>>.

²⁸ HEJSEK, Lukáš. *Kyberšikana je stejně škodlivá jako šikana fyzická, zjištění studie* [online]. e-Bezpečí.cz, 20. 3. 2013, [cit. 15. 4. 2018] Dostupné na <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/635-kyberikana-je-stein-kodliva-jako-ikana-fyzicka-zjistila-studie>>.

²⁹ HINDUJA, Sameer a PATCHIN, Justin W. Bullying, cyberbullying, and suicide. *Archives of Suicide Research*, 2010, roč. 14, č. 3, s. 207.

³⁰ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém...*, s. 47.

1.4.1 Způsoby kyberšikany

Mezi první autory zabývající se kyberšikanou patří Nancy Willard. Ve své knize *Cyberbullying and Cyberthreads* popsala základní formy chování spadající pod kyberšikanu, jež můžeme aplikovat i za současného stavu ICT. Mezi ně patří:

- Provokování (flaming) – prudká, krátkodobá výměna názorů mezi dvěma nebo více aktéry. Obecně zahrnuje urážlivé, hrubé a vulgární výrazy za účelem někoho urazit nebo mu vyhrožovat. Nejčastěji se objevuje v diskuzních fórech, chatových místnostech nebo prostřednictvím emailů.³¹
- Kyberobtěžování (cyberharrasment) – opakované, pokračující zasílání urážlivých zpráv individuálnímu cíli. Nejedná se jen o soukromé zprávy skrze e-mail, mobilní telefon či jinou formu IM, ale také to mohou být, stejně jako u provokování, veřejná komunikační prostředí. Od provokace se liší zaměřeností na jednu osobu a jedná se o opakovanou akci.³²
- Očerňování (denigration) – šíření informací o cílové osobě, které jsou hanlivé, nepravdivé nebo kruté. Obsah informací může být buď zveřejněn online nebo zasílán ostatním pomocí různých zpráv (stejná skupina zpráv jako výše uvedené). Může to být také zveřejňování upravených fotografií nebo rozšiřování lží či šíření informací za účelem poškození pověsti oběti.³³
- Napodobování, používání cizí identity (impersonation) – agresor se vydává za oběť, a přitom se chová v kyberprostoru tak, že se to nežádoucím způsobem odrazí na pověsti oběti. Většinou získá přístupová hesla k účtům a nakládá s nimi tak, že je to v rozporu se zájmy oběti.³⁴
- Odhalování tajemství a podvádění (outing and trickery) – zveřejnění, zasílání a přeposílání osobní komunikace nebo obrázků.³⁵
- Vyloučení z online skupiny (exclusion) – vyjmutí oběti z online skupiny, jejímž je členem. Takovéto vyloučení může mít silný psychologický dopad v případě, že být součástí skupiny je pro oběť velmi důležité.³⁶
- Kyberstalking – opakované zasílání nežádoucích zpráv obsahujících hrozby násilí. Zprávy jsou vysoce škodlivé, extrémně urážlivé nebo zstrašující. Oběť je vlastně neustále pronásledována agresorem. Oproti ostatním způsobům kyberšikany je v případě kyberstalkingu mnohem závažnější intenzita výhrůžek.³⁷

³¹ WILLARD, Nancy E. *Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Champaign, Ill.: Research Press, 2007, s. 5 – 6.

³² Tamtéž s. 6 – 7.

³³ Tamtéž s. 7 – 8.

³⁴ WILLARD, Nancy E. *Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Champaign, Ill.: Research Press, 2007. s. 8.

³⁵ Tamtéž s. 9.

³⁶ Tamtéž s. 10.

³⁷ Tamtéž s. 11.

- „Veselé fackování“ (happy slapping) – označuje reálné natáčení fyzického útoku na nic netušící oběť. Následně buď sám agresor nebo jeho pomocník šíří video nebo jiný záznam online. Jedná se o poměrně nový způsob a zahrnuje jak fyzické, tak psychické násilí.³⁸

Definovat způsoby kyberšikany je nezbytné z hlediska určení jak a v jakých mezích je jimi zasahováno do ústavně zaručených práv obětí. Z výčtu je zřejmé, že k zásahu do práva druhého dochází vždy, je poté potřeba stanovit, jak intenzivní je zásah, jestli jsou v případě konkrétního jednání přípustné nějaké meze zásahu a jaké nástroje jsou zavedeny k postihu agresora. Mezi způsoby, které se mohou dostat do kolize se svobodou projevu se dají zařadit všechny výše jmenované, až na vyloučení z online skupiny a napodobování.

1.4.2 Formy kyberšikany

Jak již bylo uvedeno v kapitole 1. 2, jedním ze specifických znaků kyberšikany je její realizace skrze ICT, což může představovat variace různých přístrojů a aplikací. V dnešní době je naprosto běžné vidět na ulici lidi s chytrým telefonem v ruce. Dnes může být telefon nepřetržitě připojený k internetu a využívat nespočet funkcí a aplikací. Tento neuvěřitelný pokrok však s jednoduchým připojením „k celému světu“ zároveň udělal člověka dosažitelného, kdekoliv, kdykoliv. Potenciální útočník má široké spektrum nástrojů, jak dosáhnout svého cíle a je potřebné vymezit alespoň ty nejobvyklejší.

Není pochyb, že jako základní nástroje kyberšikany slouží počítače a mobilní telefony. K tomu se přidávají různá přenosná zařízení jako čtečky, tablety a další elektronika.³⁹ Pomocí technologií, které tyto přístroje nabízí, se otvírají agresorům další možnosti, jak se dostat k obětem. Z toho lze vyloučit, že mezi klasické formy řadíme:

- Obtěžování prostřednictvím zpráv – oběť dostává obtěžující nebo výhrůžné zprávy pomocí SMS, MMS nebo v dnes běžné IM (např.: Messenger, WhatsApp, Viber aj.). Zprávy mohou oběti přicházet od známé osoby nebo z anonymních čísel, případně u IM z falešné či skryté identity. Oběť také může být až zavalena nežádoucími zprávami.⁴⁰ Při používání IM může agresor využít tzv. flaming (viz. kapitola 1.3.2), kdy vyprovokuje oběť k unáhlenému výroku a následně konverzaci zkopíruje nebo vyfotí a použije proti němu.⁴¹

³⁸ KREJČÍ, Veronika. *Šikana: Kybernetická šikana*. Projekt e-Bezpečí, Olomouc, 2010. s. 16.

³⁹ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém...*, s. 49.

⁴⁰ Metodika Kyberšikana ve školním prostředí, Metodický pokyn pro pedagogické pracovníky, Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012, s. 5

⁴¹ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém...*, s. 51.

- Telefonní hovory – nejčastěji se jedná o obtěžující a výhrůžné hovory. Velmi časté jsou v souvislosti se stalkingem,⁴² kdy hovory přicházejí v nevhodných chvílích (v nočních hodinách, neustále se opakující) přičemž záměrem je zvýšení míry psychické šikany.⁴³
- Fotografie a videa – jednoduše zachyceny na mobilní zařízení mohou být použity vícero způsoby. Fotografie či videa může útočník libovolně přeposílat jako kompromitující materiál jiným osobám pomocí IM, e-mailů nebo v chatových místnostech, kde mohou být dále přeposílány i bez přičinění primárního útočníka. Případně je může zveřejnit na internetu a učinit je dostupnými velkému počtu uživatelů téměř bez omezení.⁴⁴
- E-maily – zneužit službu e-mail lze dvěma způsoby. První je obdobný jako při zasílání nežádoucích zpráv. Druhý způsob spočívá v získání přístupu k e-mailovému účtu oběti, což může napáchat značnou škodu (zasílat obtěžující e-maily dalším osobám, šířit jménem oběti nepravdivé či ponižující informace).⁴⁵
- Chatové místnosti – komunikační prostředí, kde se často scházejí lidé za sdílením společného tématu či koníčku. Prostedí může být přizpůsobeno až na podobu tzv. virtuální reality, kde bývá využíváno tzv. avatarů či přezdívek (není známa pravá identita uživatelů) a komunikace probíhá synchronně. Nebezpečí je zde obdobné jako u IM s tím, že agresor směřuje k poškození reputace oběti, zničení vybudovaných vztahů či její vyloučení ze skupiny.⁴⁶ Dochází zde často ke kybergroomingu⁴⁷ či sextingu.⁴⁸
- Internetové stránky, blogy – vznikají dva scénáře. V prvním je internetová stránka či blog vytvořena za účelem ponížení oběti (zveřejňuje se zraňující obsah, fotky, videa). Vytvoření takových stránek je jednoduchou záležitostí, tudíž je snadno přístupná komukoliv. V druhém případě může útočník měnit obsah stránek za účelem diskreditace původního autora.⁴⁹

⁴² Neboli nebezpečné pronásledování - rozumíme úmyslné, zlovolné a systematické pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost. Cílem je navázání a udržování kontaktu s pronásledovanou osobou i přes její zjevný nesouhlas. Příмым následkem je závažné narušování soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti oběti, v závažných případech poškození duševního a tělesného zdraví. viz Nebezpečné pronásledování (stalking) – Šikana [online]. Policie ČR, 2018 [cit. 20. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>>..

⁴³ ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém..., s. 50.

⁴⁴ AFTAB, Parry. *STOP cyberbullying: What is cyberbullying, exactly?* [online]. WiredSafety.org, 2009, [cit. 20. 4. 2018] Dostupné na <http://www.stopcyberbullying.org/what_is_cyberbullying_exactly.html>.

⁴⁵ ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém..., s. 50 – 51.

⁴⁶ ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém..., s. 51.

⁴⁷ Termínem kybergrooming označujeme nebezpečnou manipulaci dítěte dospělým uživatelem internetu, jehož cílem je přimět dítě k osobní schůzce. viz Kybergrooming [online]. e-Bezpečí.cz, 13. 9. 2008, [cit. 22. 4. 2018]. Dostupné na <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming>>.

⁴⁸ Slovo sexting je spojení slov sex a textování a znamená posílání textového, fotografického, audio a video obsahu se sexuálním podtextem prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. viz *Sexting – Užijeme internet bezpečnějším způsobem* [online]. INTERNETEM BEZPEČNĚ, [cit. 22. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/sexting/>>.

⁴⁹ AFTAB, Parry. *STOP cyberbullying: What is cyberbullying, exactly?* [online]. WiredSafety.org, 2009, [cit. 20. 4. 2018] Dostupné na <http://www.stopcyberbullying.org/what_is_cyberbullying_exactly.html>.

- Sociální sítě⁵⁰ – na sociálních sítích sami uživatelé sdílejí své soukromé životy s ostatními. Není ojedinělé, že největším nebezpečím jsou uživatelé sami sobě. Zveřejňují materiál týkající se jejich života bez dostatečného zabezpečení svých dat, případně nedbají, komu umožní přístup k těmto údajům. Vystavují se riziku nejen zcizení jednotlivých údajů, ale mnohdy i celé identity.⁵¹
- Hraní her online – populární zábava poskytuje prostor pro nevyžádané chování druhého například při plnění herních úkolů či při specifické platformě pro komunikaci sloužící účelům hry. Právě skrze tuto platformu může být oběť ponižována či dokonce vyloučena z hráčského prostředí.⁵²

Variety způsobů a forem se různě prolínají a vytvářejí originální scénáře, ve kterých se různorodě odrážejí znaky kyberšikany. Stejně tak je nejednotná závažnost jednotlivých projevů. Z toho důvodu další kapitola nastíní, jak může kyberšikana zasáhnout do práv druhých, obzvláště do práva na svobodu projevu.

1.5 Ústavní aspekty kyberšikany

Základní lidská práva jako ústavně zaručené hodnoty, na nichž je v naší společnosti nutno bezvýhradně trvat, jsou v našem právním systému garantována v Listině základních práv a svobod (dále jen „LZPS“).⁵³ Dále jsou upraveny v mnohých mezinárodních úmluvách, jimiž je Česká republika vázána, přičemž bezprostředně závazné pro ČR jsou Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy⁵⁴ (dále jen „Evropská úmluva“) a v rámci Evropské unie Listina základních práv Evropské unie⁵⁵. Tato práva má každá lidská bytost, a jako i v jiných situacích, dochází, u kyberšikany ke kolizi mezi nositeli základních práv a svobod, přesněji mezi oběťmi a útočníky.

Agresor, v souvislosti s výše uvedenými způsoby a formami kyberšikany, je ve vztahu k ní převážně nositelem práva na svobodu projevu, jež je garantována v čl. 17 LZPS. V odstavci prvním tohoto článku je stanoveno, že: „*svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny*“.⁵⁶ Při aplikaci těchto

⁵⁰ Sociální síť je druh služby, která umožňuje registrovaným uživatelům mezi sebou sdílet informace, dokumenty, fotografie či soukromé zprávy. Funguje na principu komunit, kdy daný příspěvek uživatel sdílí pouze s jemu známým okruhem uživatelů. viz ČERNÁ, Monika; ČERNÝ, Michal. *Úvod do problematiky sociálních sítí* [online]. 29. 2. 2012, [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné na <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/15075/UVOD-DO-PROBLEMATIKY-SOCIALNICH-SITI.html/>>.

⁵¹ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém...*, s. 52.

⁵² Tamtéž s. 52.

⁵³ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR.

⁵⁴ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.

⁵⁵ Rozhodnutí Rady 2012/C326/02 ze dne 26. 10. 2012, kterým se přijímá Listina základních práv Evropské unie, Úř. věšt. C 326, 26. 10. 2012, s. 391-407.

⁵⁶ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR.

zásad na osobu útočníka, je zřejmé, že agresor při zveřejňování sdělení o oběti na webových stránkách vykonává své právo na svobodu projevu. Stejně tak by činila osoba sdílející či přeposílací informace o osobě zveřejněné na internetu, jelikož i její právo na informace je ústavně zaručeno.

Na druhé straně, u základních práv zasažených kyberšikanou, jejichž nositelem je oběť, je spektrum poněkud širší. Primárním a závažným je narušení práva nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí dle čl. 7 odst. 1 LZPS. Není pochyb, že při opakovaném zasílání zpráv či při zveřejňování citlivých informací zasahuje útočník do tohoto práva. Dochází také nečistka k zásahu do základních práv v čl. 10 LZPS, v němž je zakotveno právo na lidskou důstojnost, čest a dobrou pověst. Druhý odstavec řeší ochranu před neoprávněným zásahem do soukromí a rodinného života. Dále není neobvyklé, že dojde k porušení listovního tajemství podle čl. 13 nebo útočník bude oběť zjevně diskriminovat.⁵⁷ Výše uvedená práva lze souhrnně pojmenovat jako práva osobnostní a lze demonstrovat na příkladu, kdo, jakým způsobem a do jakého konkrétního práva zasahuje či, kdy jen realizuje své základní právo.

Útočník se nabourá oběti do účtu na sociální síti, například do momentálně velmi populárního Facebooku, tím poruší právo oběti na soukromí. Jelikož Facebook mezi svými službami poskytuje i možnost zasílat ostatním uživatelům IM, útočník má nyní neomezený přístup k těmto zprávám, může s nimi neomezeně nakládat. Nic mu nebrání si je číst (zásah do listovního tajemství oběti). Tím, že má přístup k účtu, může na sebe vzít majitelovu identitu a v žertu či s úmyslem ho poškodit napíše jeho manželce, že se s ní chce rozvést. Jako důvod uvede těhotnou milenku. Důsledky tohoto jednání mohou zasáhnout do práva majitele účtu na rodinný život. Současně ohrožuje i jeho čest, tím, že tuto zjevně nepravdivou informaci zveřejní pod jeho jménem (oběť je známý aktivista za tradiční rodinné hodnoty). Během prohlížení zpráv útočník navíc objeví intimní či ponižující fotografie oběti, ty si zkopíruje a následně je přeposílá jiným uživatelům, vytvoří blog a nabádá další osoby k participaci na zesměšnění oběti. Reakce ostatních na kompromitující materiál si ukládá a následně je zasílá oběti na mobilní telefon, čímž je včetně již jmenovaných zásahů i snížena důstojnost oběti.

Avšak ne vždy při zveřejnění informací o druhé osobě dochází k zásahu do základních práv, naopak může osoba jen realizovat své právo na svobodu projevu bez úmyslu někoho poškodit. Vyjádření názoru, i sebekritického, nemusí a nemůže automaticky vést k závěru, že se jedná o šikanu. To platí i v případě, že osoba pocítuje zásah jako nežádoucí, ponižující či nepřijemný. Ovšem jsou nastavena pravidla pro svobodu projevu, jež by měla zabránit svévolnému oprávnění druhých vyjadřovat se nepatřičným způsobem na jejich účet a bez postihu. Zákonodárce a soudní praxe vytvořili soubor limitů a poměřovacích metod používající se při kolizi základních práv.

⁵⁷ Tamtéž

Aplikace těchto limitů na kyberšikanu, konkrétně na nositele základních práv osobnostních na straně oběti a práva na svobodu projevu útočníka, je předmětem dalších kapitol této práce.

2 Svoboda projevu na internetu

2.1 Obecné pojetí svobody projevu

V českém právním řádu je svoboda projevu, jak již bylo zmíněno, zakotvena jako jedna ze základních svobod zaručených v demokratickém právním státu a řadíme ji podle struktury LZPS mezi práva politická.⁵⁸ Tato občanská a politická svoboda patří do sféry autonomie vůle, do níž stát ani další osoby nemohou zasahovat (vyjma zákonných omezení). Kromě pojmu svoboda projevu je možné se setkat s označením „svoboda slova“, „komunikační svobody“, „supersvoboda“ nebo svoboda společenská.⁵⁹ Jedná se o ústavní subjektivní právo, které umožňuje každému jedinci domáhat se jeho ochrany prostřednictvím ústavního soudnictví, zároveň klade zákonodárci limity při tvorbě právních předpisů a taktéž nastavuje pravidla při interpretaci a aplikaci této právní úpravy. Jedinec, jemuž jsou ústavní práva garantována, se jich může domáhat u soudu, jsou to tzv. veřejná subjektivní práva, což značí, že tento právní vztah je mezi jedincem a veřejnou mocí vykonávanou státem.⁶⁰

Na co přesně se svoboda projevu vztahuje, stanovuje čl. 17 odst. 2 LZPS: „*každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijít a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu*“.⁶¹ Již z dikce je zřejmé, že se nejedná o taxativní výčet způsobů svobody projevu, ale jsou to příklady zahrnující nejen právo vyjádřit svůj názor, ale také přijímat a rozšiřovat nabyté informace, případně je vyhledávat a přechovávat.⁶² Projev samotný se nedá posuzovat jen z hlediska svého obsahu, ale také formy. A jelikož není žádná striktní legální definice, musí se přihlížet hlavně k povaze a kontextu samotného projevu.⁶³ Společně s obsahem sdělení je ústavně chráněná i forma, která nemusí být vždy jen „slovem“,

⁵⁸ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR.

⁵⁹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu a její meze v právu ČR*. Praha: Linde, 2002. s. 19-20.

⁶⁰ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010. s. 30.

⁶¹ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR.

⁶² BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu a její meze v právu ČR*. Praha: Linde, 2002. s. 20.

⁶³ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance...*, s. 126-127.

chráněny jsou také formy se slovním vyjádřením srovnatelné, jako třeba fotografie.⁶⁴ Za formu svobody projevu lze považovat i informace a vyjádření šířené internetem, který je informačním prostředkem současné doby.⁶⁵

Tento závěr může být podpořen výčtem zahrnujícím, co vše lze přiřadit pod svobodu projevu, poskytnutým v čl. 19 odst. 3 Mezinárodního paktu o politických a občanských právech, který říká, že: „*toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmkoli jinými prostředky podle vlastní volby*“.⁶⁶ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že mezi formy svobody projevu můžeme zařadit i informace ve většině podob (písemné, audiovizuální atd.) sdílené na internetu, ať veřejně či zasíláním soukromých zpráv, stejně tak i vyhledávání a shromažďování informací.

Hovoří se zde neustále o svobodě projevu, základnímu právu v demokratické společnosti, ale co je vlastně její podstatou a proč je zapotřebí na její ochraně bezvýhradně trvat, zde ještě nezaznělo. Tato otázka byla již předmětem úvah mnoha autorů, zkoumání právních teoretiků i soudů. Ústavní soud ČR v nálezu IV. ÚS 146/04 uvedl, že: „*svoboda projevu a právo na informace výrazně přispívají k osobnímu růstu jedince jak v oblasti intelektuální, tak osobnostní, což je takéž v zájmu otevřené demokratické společnosti*“.⁶⁷ V dalším nálezu z téhož roku zdůrazňuje důležitost svobody projevu pro demokratickou pluralitní společnost s ohledem na právo každého se vyjadřovat k veřejným věcem a kriticky je hodnotit.⁶⁸ K tomuto závěru došel i Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Už v roce 1976 v rozhodnutí *Handyside* proti Spojenému království stanovil, že: „*svoboda projevu je jedním ze základů demokratické společnosti, jedna ze základních podmínek pokroku společnosti i rozvoje každého člověka*“.⁶⁹ Dovolují si tvrdit podobně jako mnozí autoři, že základními argumenty pro svobodu projevu jsou žádaná participace na veřejném životě (možnost vyjádřit se k dění ve společnosti, což je jeden z pilířů demokracie) a fakt, že je nástrojem individuální seberealizace a autonomie vůle.

Závěrem této kapitoly je ještě zapotřebí velmi stručně shrnout rozdíly v teoretickém pojetí svobody projevu evropskou společností a Spojenými státy americkými. Nejsou to pouze rozdíly v teoretické rovině, ale plynou z nich praktické důsledky zasahující do oblasti zvláštního právního režimu zásady teritoriality při projevu na internetu, a tudíž možného postihu při odpovědnosti za kyberšikanu. V USA je svoboda projevu zakotvena v Prvním dodatku Ústavy a v souladu

⁶⁴ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance...*, s. 32.

⁶⁵ JÄGER, Petr, MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2007. s. 109.

⁶⁶ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 23. března 1976, zveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 120/176 Sb.

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04, č. 71, sv. 37.

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03, č. 209, sv. 39.

⁶⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Handyside* proti Spojenému Království ze dne 7. 12. 1976 stížnost č. 5493/72.

s výkladem Nejvyššího soudu USA je založená na liberálním pojetí v kontextu díla J. S. Milla „O svobodě“, kdy záměrem je minimální možnost zásahu ze strany veřejné moci. Jedním z hlavních argumentů je důvěra v samoregulaci a toleranci ve společnosti s přípustností projevů, jež by se daly považovat až za extremistické, diskriminující či nemravné.⁷⁰ Naproti tomu evropský pohled na svobodu projevu je obecně striktnější a státy mají v rukou víc nástrojů k regulaci svobody slova a určitá vyjádření jsou zakázána přímo ze zákona (diskriminace, zločiny proti lidskosti aj.).⁷¹ Oba přístupy mají své pro a proti. V americkém přístupu je tak snadno zneužitelné liberální pojetí k tzv. hate speech⁷² či jiným poškozujícím projevům, a v evropském pojetí je na druhou stranu vyšší riziko nežádoucího zásahu státu do svobody slova. Ovšem komparace není této cílem práce a tato demonstrace slouží k dotvoření celé mozaiky problematiky pojetí svobody slova na internetu.

2.2 Povaha internetu

A co si lze představit pod pojmem internet, proč je tak průlomový a mění doposud známá pravidla? V knize M. Schachter a J. Kurtzgera autoři popisují internet jako systém, který je mimořádně elegantní, pružný a multifunkční, internetové servery jako hodnotné a pravidelné komunikační kanály sloužící ke korporátní komunikaci a jiné sociální interakci. Internet také poskytuje možnost uložení osobních dat, či může sloužit k jejich přenosu. Bývá také využíván k finančním převodům, obchodním transakcím či jako vládní uložení.⁷³ Toto je obecné pojmenování k čemu všemu, a nejen k tomu, může sloužit internet. Důležité je zmínit, že internet nikomu nepatří, nemá žádnou organizační jednotku či centrálního provozovatele, taktéž nemá právní subjektivitu.⁷⁴ Oproti reálnému světu potírá rozdíly v čase, jelikož v důsledku elektronické výměny informací je přenos dat takřka instantní. Neplatí na něj klasická právní pravidla teritoriality a vyskytuje se zde velké množství právních subjektů a objektů.⁷⁵

S prudkým technologickým vývojem, a především rozvojem využívání sociálních sítí, dochází postupně k transformaci společnosti, jak ji známe doposud. S těmito změnami jde ruku v ruce také svoboda slova. Balkin v roce 2004 definoval 4 základní změny v této oblasti. Prvním znakem je snížení ceny tištěných informací, druhým je zjednodušené přijímání jiných kultur a stírání geografických rozdílů, za třetí se snižují náklady k získání nových informací a za čtvrté se snižuje

⁷⁰ SADURSKI, Wojciech. *Freedom of speech and its limits*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 1999. s. 32.

⁷¹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze...*, s. 16.

⁷² Za hate speech se považuje projev, který zneužívá nebo ponižuje jiné na základě jejich rasy, náboženství nebo pohlaví. viz HEYMAN, Steven J. *Free speech and human dignity*. New Haven: Yale University Press, 2008. s. 164.

⁷³ SCHACHTER, Madeleine, KURTZBERG, Joel. *Law of internet speech*. 3rd ed. Durham, NC: Carolina Academic Press, 2008. s. 15-16.

⁷⁴ SVOBODA, Pavel. *Právní a daňové aspekty e-obchodu*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. s. 57 - 58.

⁷⁵ SMEJKAL, Vladimír. *Internet a šfff*. 2. vyd. Praha: Grada, 2001. s. 21.

cena přenosu, distribuce či přivlastnění si a pozměnění informace.⁷⁶ Velká část každodenní společenské interakce a komunikace tak přechází do kyberprostoru. Lidé čtou zprávy na internetu (postupný přesun médií na internet), nakupují online a mohou se dívat na televizi či poslouchat rádio. Jelikož je internetové prostředí specifické a bezbřehé, je povinnost zákonodárce zkoumat jakým způsobem je prostředí jiné a zda se musí měnit dosavadní právní úprava podle nových podmínek.

2.3 Specifika svobody projevu na internetu

2.3.1 Internet - nástroj šíření svobody slova

Internet, ve světle komunikace známé před jeho masovým rozšířením, přinesl velké změny. Stál za velkým pokrokem při globálním šíření svobody slova a současně je také jejím nástrojem. Ovšem, má i své stinné stránky a otevřel nové právní otázky v regulaci projevu na internetu představující výzvu nejen pro stát, ale pro celou světovou společnost.⁷⁷ Rychlé a snadné internetové připojení se dnes a denně používá k šíření myšlenek a názorů. Lze jmenovat 4 parametry (podrobně budou rozebrány v následujících podkapitolách), dá se říci i přednosti internetu, které vedly k tomuto pokroku. Jsou to globální rozšířenost, cenová dostupnost, bezpečnost a anonymita internetu. Nejsou jedinými znaky ovlivňujícími projev na internetu, ale tyto parametry úzce vycházejí ze změn ve formě komunikace na internetu a je zapotřebí je důsledněji zmapovat.⁷⁸

Je nutno zdůraznit, že svobodě projevu na internetu se ze strany práva nevěnuje žádný speciální právní předpis a bude se tedy posuzovat podle předpisů vztahujících se na svobodu projevu obecně. Ač nějaké ambice na regulaci projevu na internetu byly a jsou,⁷⁹ nevznikl prozatím žádný předpis speciálně regulující toto právo pro potřeby kyberprostoru.

2.3.2 Rozšířenost internetu a zjednodušení šíření projevu

První znak, rozšířenost, lze chápat dvojím způsobem. Z prvního hlediska se jedná o možnost rozšíření myšlenek a idejí k velkému počtu uživatelů. Ač trvají problémy, které globální šíření omezují, především jazyk, v jakém je projev vyjádřen, či stát, v němž vzniknul, je stále větší procento osob s možností připojení k internetu, a tedy se rozšiřuje spektrum potenciálních adresátů projevu.⁸⁰ S tímto názorem koresponduje také rozhodnutí ESLP ve věci *Times Newspapers Ltd.*

⁷⁶ BALKIN, Jack M. Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society. *New York University Law Review*, 2004, roč. 79, č. 1, s. 1-58.

⁷⁷ SANGSUVAN, Kitsuron. Balancing Freedom of Speech on the Internet Under International Law. *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 2013, roč. 39, č. 3, s. 703.

⁷⁸ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, Lidská práva, 2013, s. 64.

⁷⁹ Doporučení Evropské Komise C (2018) 1177, o účinném řešení proti nezákonnému obsahu online ze dne 1. 3. 2018.

⁸⁰ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo...*, s. 64.

proti Spojenému království, kde soud uvedl, že internet hraje důležitou roli ve zlepšení veřejného přístupu k informacím a obecně zlehčuje šíření informací.⁸¹

Druhý pohled na rozšířenost ji bere poněkud globálněji. Několikrát už zaznělo, že internet je jeden z hlavních důsledků zjednodušení celosvětové komunikace. Tento efekt umožňuje výměnu názorů a dalšího obsahu internetu bez hranic, skrze jeden stát až na druhý konec světa, což může být argumentem pro pozitivní dopad internetu z pohledu šíření svobody slova. Na druhou stranu si však uživatelé mohou snadno předávat závadné informace. Internet se stává útočištěm extremistů či jiných násilných nebo nežádoucích uskupení a pomáhá jim s propagandou pro stejně smýšlející osoby, ač jsou geograficky vzdáleny. Společensky nežádoucí myšlenky by se samozřejmě dostaly ke své cílové skupině i bez internetu, ale s ním je to mnohem snazší.⁸²

Při aplikaci na kyberšikanu se dá zhodnotit, že v případě umístění šikanózního projevu na internet je, za prvé, rychle přístupný ostatním uživatelům, a za druhé, ne zřídka dochází i k samovolnému šíření obsahu s globálním dopadem potenciálně poškozujícím osobnostní práva druhého.

2.3.3 Cenová dostupnost a bezpečnost projevů na internetu

K četnosti připojení k internetu bezesporu pomohla jeho cenová dostupnost. S neustálým vývojem technologií se stal během posledních 10 let přístupný snadno a bez větší finanční zátěže pro velkou část světové populace. Již není nákladné pořídit si přístroj, který je neustále připojený k internetu a používá se k okamžitému posílání a přijímání zpráv, obrázků, videí a dalších multimediálních forem.⁸³ Nositel práva na svobodu projevu může bez vynaložení velkého finančního obnosu šířit jak své názory, stejně tak i nežádoucí projevy. Může je upravovat, vytvářet audiovizuální díla či použít počítačové programy k propagaci své agendy. Ku příkladu ve vztahu ke kyberšikaně agresor získá s minimální námahou a schopností práce s digitálním materiálem potřebné prostředky pro své šikanózní záměry.⁸⁴

Bezpečnost na internetu je velmi specificky pojata, jelikož zahrnuje bezpečnost jak uživatelů jako adresátů svobody projevu, tak osob vykonávajících své právo. Z jedné strany je mezi osobami minimální možnost přímého fyzického kontaktu, jenž by byl hrozbou v reálném světě. Naproti tomu, jelikož je kyberprostor virtuálním světem, je při útoku do osobnostní sféry druhé osoby

⁸¹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Times Newspapers Ltd. proti Spojenému království* ze dne 10. 3. 2009, stížnost č. 3002/0 a 2367/03.

⁸² VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo...*, s. 64.

⁸³ McCABE, Kathrine. *Founding Era Free Speech Theory: Applying Traditional Speech Protection to the Regulation of Anonymous Cyberspeech*. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, 2015. roč. 24. č. 3. s. 837-838.

⁸⁴ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo...*, s. 65.

„bezpečný“ pro útočníka, je pro něj lehké se skrýt (především svou identitu, více anonymita na internetu) před obětí, ale také státními orgány.⁸⁵ Dalším nebezpečím hrozícím na internetu je zneužití osobních dat. Veřejná moc nemá dostatečnou kapacitu, implementovaný odpovídající systém ani technické vybavení, které by mohlo vystopovat skrytého útočníka. Proto je pro technicky zdatného jedince jednoduché zneužít nebo zmanipulovat citlivé údaje zveřejněné na internetu bez reálně hrozícího postihu.⁸⁶

V kontextu svobody slova má tedy osoba demonstrující svou svobodu projevu nižší pravděpodobnost, že bude perzekvována za své výroky (v souvislosti s anonymitou), cítí se tudíž bezpečněji a neváhá potenciálně zveřejnit i sdělení s obsahem, který by jinak nepublikovala. To je i velmi častá situace v případě kybershikany, útočník je krytý za svými technickými přístroji a odpadají mu zábrany strachu, které ho normálně od takového chování v případě projevů „face to face“ odrazují. Opět se dostává do kolize svoboda projevu ve smyslu jejího šíření a možnosti jejího snadného zneužití. Ústavní soud ČR se v této souvislosti vyjádřil: „*ve virtuálním prostoru informačních technologií a elektronické komunikace jsou, zejména díky rozvoji internetu a mobilních komunikací, každou minutu zaznamenávány, sbírány a fakticky zpřístupněny tisíce, ba miliony dat, údajů a informací, které zasahují i do soukromé (osobnostní) sféry každého jednotlivce, ačkoli on sám do ní vědomě nikoho pustit nechtěl*“.⁸⁷ V tomto rozhodnutí nejen, že soud vyzdvihuje jedinečnou povahu internetu a přenosu dat, ale také upozorňuje na neustálá bezpečnostní rizika s tím spojená.

2.3.4 Anonymita projevu v kyberprostoru

Problém s anonymitou při výkonu svého práva na svobodu projevu není ničím novým, pouze internet svou povahou přináší novější pohled. Z historické perspektivy měli autoři různé důvody skrývat svou identitu. Od dávnější dob, kdy to mohli být příslušníci ženského pohlaví (autoři ženského pohlaví byli nežádoucí), až po politicky nekorektní autory novější doby. Anonymita rovněž umožňuje, aby byl jedinec posuzován výhradně podle obsahu svého projevu spíše než podle názoru ostatních na osobu autora.⁸⁸ Anonymní publikací může osoba využívat své právo na svobodu projevu v případech, kdy platí určité sociální omezení a pro členy společnosti by mohl být projev pobuřující či urážející (např.: když autor patří k náboženské skupině, ale chtěl by

⁸⁵ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo...*, s. 65.

⁸⁶ SCHACHTER, Madeleine, KURTZBERG, Joel. *Law of internet speech*. 3rd ed. Durham, NC: Carolina Academic Press, 2008. s. 123.

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.

⁸⁸ McCABE, Kathrine. Founding Era Free Speech Theory: Applying Traditional Speech Protection to the Regulation of Anonymous Cyberspeech. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, 2015. roč. 24. č. 3. s. 828.

se vůči ní kriticky vyjádřit) nebo zpráva, kterou chce osoba předat, není politicky či společensky korektní, ale přesto nikterak nezasahuje škodlivě do práv druhých.

Anonymní zveřejňování v zájmu veřejných a společenských záležitostí má dlouhou tradici závislou především na geografických polohách a vybrané skupiny jednotlivců. Rozšíření internetu však vytvořilo nové právní dilema týkající se problematiky vyvážení práva anonymity online s jinými zájmy v situacích, kdy se již neuplatňují konvenční fyzické hranice. Mezinárodní jednotné chápání anonymity jako práva na svobodu projevu je však nemožné, poněvadž národní normy se liší podle jednotlivých regulačních přístupů a kulturních postojů k svobodě slova.⁸⁹ Tento přístup částečně ztěžuje přístup k anonymnímu vyjadřování online, jelikož, jak už bylo řečeno, internet je globální médium bez fyzických hranic pro šířené informace.

Při anonymních projevech na internetu se však může jednat pouze o bezejmennost zdánlivou. Takový případ nastává ve chvíli, kdy je identita mluvčího obtížněji zjištělná například z důvodu, že používá přezdívku, avatarů či jiných nicků. Osoba používající pseudonymu může nabýt pocitu, že je skryta pod rouškou anonymity a často se pod tímto fiktivním jménem vyjadřuje v diskuzních fórech, v chatových místnostech či na blogu. Je to však anonymita domnělá, při vynaložení většího úsilí lze u běžného uživatele zjistit jeho IP adresu, čímž lze identifikovat počítač a v lepším případě i samotného uživatele.⁹⁰ Představíme-li si scénář s běžným, průměrně počítačově schopným uživatelem, je snazší dohledat konkrétní osobu je-li k objasnění případu nutné identifikovat „mluvčího“.

Na anonymitu se však nabalují další otázky, které již nejsou tak lehkou zodpověditelné. Oproti zdánlivé anonymitě považované za škodlivou, jedná-li o útok na druhou osobu bez dostatečných technických prostředků pro zjištění osoby původce, nebo v případě hate speech, je možné setkat se i anonymitou skutečnou. Skrytá identita, je logicky problémová v tom, že zjistit skutečnou osobu stojící za výroky buď identifikovat nelze vůbec, nebo lze, ale se značnými obtížemi a nezbytnou technickou zručností. Pojí se s tím určitá technická zdatnost v digitálním prostoru a um využívat nástrojů, které nabízí sám internet.⁹¹ Nelze v žádném případě generalizovat, že skrytá identita znamená úmysl zasahovat do práv druhých či jednat protiprávně. Může se zcela opodstatněně jednat o ochranu jeho osobnosti.

S otázkou anonymity a nemožnosti zjištění původce se také pojí otázka, zdali by mohl být někdo postizitelný za výroky poškozující práva druhých. Vyspělá právní společnost nemůže slepě přihlížet bezpráví. Otázce odpovědnosti je věnována čtvrtá kapitola této práce.

⁸⁹ FERRY, Anne. "Anonymity": The Literary History of a Word. *New Literary History*. 2002. roč. 33. č. 2. s. 194-195.

⁹⁰ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo...*, s. 65.

⁹¹ Tamtéž s. 65-66.

3 Meze svobody projevu a kyberšikany

V přechodných kapitolách byl specifikován fenomén kyberšikany a jeho problematické projevy, na to navazovala pasáž o pojetí svobody projevu na internetu jako základního práva. Kde a jak nastává problém při jejich setkání, je výsostným tématem této části. Realizace svobody projevu sama o sobě má několik aspektů, jež se mohou jevit jako sporné ve smyslu jejich legitimacy. Na mysl přichází sporné diskriminační projevy, difamující, nemorální či takové projevy, jež mohou být v kolizi s dalšími veřejnými statky. Tyto nežádoucí projevy již byly probírány z mnoha úhlů a mnohými právníky a rovněž se k nim vztahuje početná judikatura. Ale nově vyvstává otázka, kdy projevy adresované potenciálním obětem ještě mohou být považovány za pouhou demonstraci základního práva a kdy už jednoznačně překračují pomyslnou hranici a vykazují známky kyberšikany a zasahují do dalších ústavně zaručených práv obětí, nemá prozatím dostatečný odraz v právní rovině. Právě z tohoto důvodu je nalézání existence hranice mezi ústavně chráněným projevem a zásahem do osobnostních práv oběti předmětem následujících odstavců.

3.1 Omezení svobody projevu

Svoboda projevu, ač patří mezi základní lidská práva, není absolutně neomezitelná a společně s ostatními relativními právy a svobodami podléhá určité regulaci (na rozdíl od práv absolutních, která omezit nelze). Omezení přichází v úvahu převážně v případech, kdy se při jejím výkonu dostane do ohrožení jiné základní právo, svoboda či zákonně chráněný společenský zájem.⁹² Již zmiňovaný J. S. Mill ve svém díle uvádí, že omezit svobodu jednoho jedince lze pouze v případě zájmu na ochraně svobody druhého, a to před konkrétní újmou, přičemž taková újma musí skutečně poškozovat zájmy druhé osoby a způsobit jí škodu. Zásah do svobody není přípustný jen tehdy, shledá-li jedinec projev nežádoucí či nemorální, když nemá žádný reálný dopad do právní sféry druhého jedince.⁹³ S přihlédnutím na dopady kyberšikany je zásah způsobený

⁹² HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. 1. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 29.

⁹³ MILL, John S. *O svobodě*. Vlastním nákladem vydal J. Otto, Praha, 1907. s. 18.

realizací svobody projevu do práv jiné osoby s případným vznikem újmy té osobě nejen možný, ale i vysoce pravděpodobný.

Znění LZPS (čl. 17 odst. 4) i Evropské úmluvy (čl. 10 odst. 2) zakotvuje zákonnou možnost omezení svobody projevu a poskytuje obecný rámec, za jakých podmínek je omezení přípustné. Omezit svobodu projevu je dle LZPS možné za účelem ochrany těchto legitimních cílů:

- práva a svobody druhých,
- bezpečnost státu,
- veřejná bezpečnost,
- veřejné zdraví a mravnost.

V tomto ustanovení jsou zachyceny jak materiální, tak formální podmínky omezení svobody projevu. Je požadováno, aby omezení bylo stanoveno zákonem, za účelem ochrany taxativně vyjmenovaných legitimních cílů a omezení se v demokratické společnosti jeví jako nezbytný zásah.⁹⁴ Uvedené chráněné zájmy se ještě mohou rozlišovat na základní práva (práva a svobody druhých) a veřejné statky (ostatní z výčtu) a dělení je důležité zmínit především z důvodu jiného režimu omezení těchto práv.

Při konfliktu mezi základními právy navzájem se dá hovořit o tzv. pravém konfliktu, jelikož se jedná o konflikt právě mezi základními právy jednotlivců. Naopak, v případě kolize veřejného zájmu se základním právem dochází k tzv. nepravému konfliktu. Dělení není pouze v teoretické rovině, ale má praktické důsledky, převážně při uplatňování omezení. U nepravých konfliktů se za účelem ochrany legitimního cíle tvoří výjimky z tohoto práva, jimiž se „ubírá“ ze svobody projevu a aplikuje se na ně ve světle judikatury ESLP silně restriktivní výklad. Naopak při vzniku pravého konfliktu se nedá jednoduše určit, omezí-li se jedno základní právo a druhé zůstane v plném rozsahu zachováno, poněvadž nemusí být vždy znatelné, z kterého práva má být „ubrání“. Restriktivní výklad v tomto směru také není aplikovatelný, jelikož ten by se měl použít na výjimky ze základních práv, ale jedná-li se o kolizi dvou základních práv, nedá se lehce určit, co je základním právem a co by mělo být výjimkou.⁹⁵

S touto interpretací souhlasí i Ústavní soud, jenž v jednom ze svých rozhodnutí konstatoval, že právo na ochranu osobnosti a právo na svobodu projevu jsou chráněny na stejné úrovni a nezávislé soudy musí vždy pečlivě zkoumat s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu, zda bezdůvodně nebyla dána přednost jednoho práva před druhým.⁹⁶

⁹⁴ HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. 1. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 30.

⁹⁵ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze...*, s. 239-242.

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97.

Z pohledu kyberšikany se jedná vždy o pravý konflikt, není ovšem vyloučeno, že současně bude zasažen i jiný legitimní cíl. Ať už se jedná o veřejnou bezpečnost či mravnost, je jedinec chráněn zprostředkovaně, tím, že společnost za účelem jeho ochrany vytvořila nástroje (nejčastěji se jedná o právní předpisy) k regulaci takového jednání. V případě zásahu do osobnostního práva, se sice taktéž jedná o ústavně stanovený legitimní cíl, ale k ochraně je nutné využít nárok plynoucí z ústavně zaručeného subjektivního práva. Rovněž je ze stejného důvodu zapotřebí odlišit projevy zasahující kolektivní zájmy osob (diskriminace skupiny osob) a zájmy individuální, aby mohla být správně aplikována restrikce.⁹⁷ Jinými slovy, určité případy s extrémními projevy kyberšikany mohou spadat pod zákonné normy určené k ochraně veřejných zájmů. Automaticky je pak ze zákona omezená svoboda projevu, ač stále se snahou o restriktivní přístup.

V následující části si vytyčíme kritéria omezení svobody slova, jež by se měla zohlednit, nedosahuje-li kyberšikana takové úrovně, aby spadala pod restrikci veřejnoprávních norem, a musí tedy vyvažovat dvě základní práva.

3.2 Jednotlivá kritéria omezení svobody projevu

Než přistoupíme k rozboru samotné kolize svobody projevu a osobnostních práv, je vhodné vytyčit několik kritérií, jež jsou stěžejní pro rozsah ústavní ochrany osobnostních práv při zásahu realizací svobody slova. Sám Ústavní soud se pokusit ve svém nálezu⁹⁸ shrnout takováto kritéria, ovšem sám přiznává, že vzhledem k rozsáhlé problematice se jedná pouze o demonstrativní výčet⁹⁹. Zde jsou vyjmenována základní kritéria, kterým se práce bude věnovat v následujících podkapitolách:

- statut osoby poškozené,
- obsah a forma výroku,
- autor výroku a jaký byl jeho úmysl.¹⁰⁰

⁹⁷ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze...*, s. 242-243.

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. II. ÚS 2051/14-1.

⁹⁹ Tamtéž, bod 31. Při rozhodování má být brána v potaz: „1) *povaha výroku* (tj. *zda jde o skutkové tvrzení či hodnotový soud*), 2) *obsah výroku* (např. *zda jde o projev "politický" či "komerční"*), 3) *forma výroku* (zejména *nakolik je předmětný výrok expresivní či dokonce vulgární*), 4) *postavení kritizované osoby* (např. *zda jde o osobu veřejně činnou či dokonce o osobu aktivní v politickém životě, případně o osobu veřejně známou - typicky "hvězdy showbyznisu"*), 5) *zda se výrok (kritika) dotýká soukromé či veřejné sféry této kritizované osoby*, 6) *chování kritizované osoby* (např. *zda kritiku sama "vyprovokovala" či jak se posléze ke kritice postavila*), 7) *kdo výrok pronáší* (např. *zda se jedná o novináře, běžného občana, politika apod.*) a *konečně*, 8) *kdy tak učiní* (tzn. např. *jaké měl či mohl mít jeho autor v daný okamžik k dispozici konkrétní údaje, z nichž vycházel, a v jaké situaci tak učinil*).“

¹⁰⁰ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze...*, s. 243-270.

3.2.1 Společenský status osoby

Status osoby poškozené neznámá, že by určité osoby měly výsostné postavení a jejich osoby by byly nedotknutelné, právě naopak. V souladu s judikaturou ESPL i Ústavního soudu ČR bylo v mnohých rozhodnutích konstatováno, že společenský status oběti může mít za následek různou míru, s jakou musí snášet zásah do svých práv. Případ *Lingens vs. Rakousko* byl průlomový v tom, že stanovil u politiků, jakožto osob veřejně činných, vyšší limit přijatelné kritiky než u osob soukromých.¹⁰¹ Jelikož jsou to osoby veřejně činné, panuje určitý zájem na zachování svobodné diskuze v demokratické společnosti, který se musí vyvážit s jejich osobnostními právy. Ve světle kyberšikany se dá poukázat například na problém tzv. trollů¹⁰², kdy se na internetu zveřejňují příspěvky týkající se veřejně činných osob s mnohdy zesměšňujícím obsahem či až velmi silnou kritikou (v současné chvíli se objevuje na českém internetu spousta projevů kritizujících až parodujících vysoce postavené politiky).

U osob známých, však není situace vždy tak jednoznačná, jelikož ne vždy se podílejí na správě věcí veřejných a jejich popularita plyne z jiných vykonávaných činností. Do jaké míry jsou tyto „celebrity“ předmětem veřejné diskuze a tzv. veřejným majetkem (jak se mnohdy samy označují) a jsou tedy povinny strpět vyšší zásah do svých osobnostních práv a soukromí, a kdy už se jedná o zásahy vedené pouze zájmem médií nebo fanoušků, musí být zvažováno s potřebnou citlivostí.¹⁰³ Důležitým hodnotícím kritériem je obsah projevu, jelikož veřejnost může mít zájem na zveřejnění uniknutých fotek z nevhodné schůzky vysoce postaveného státního úředníka s vlivným lobbistou. Na druhou stranu zveřejnění intimních fotografií herečky (např.: případ uniklých fotografií herečky J. Lawrence, jenž měl i legální dohru¹⁰⁴) má jen těžko za cíl udržení a podporu svobody slova ve veřejné diskuzi.

3.2.2 Obsah a forma projevu

Po statusu osoby projevem zasažené je důležité zabývat se také obsahovou a formální stránkou projevu. Bez jejich zhodnocení by se nedala práva vzájemně vyvažovat, posouzení obsahu a formy je zároveň stěžejním kritériem pro určení nezbytné míry ochrany svobody projevu.¹⁰⁵ Tato míra se odvíjí od povahy obsahu, analogicky jako se u statusu osob rozeznává mezi politickým,

¹⁰¹ Rozhodnutí ESPL ve věci *Lingens* proti Rakousku ze dne 8. července 1986, stížnost č. 981/82.

¹⁰² Za internetového trolla je považována osoba, který anonymně zaslá provokativní, urážlivé nebo irelevantní zprávy na sociálních médiích, chatech či blogu ve snaze vyprovokovat ostatní uživatele viz *trolling Definition from PC Magazine Encyclopedia* [online]. PCMag.com, [cit. 7. 5. 2018]. Dostupné na <<https://www.pcmag.com/encyclopedia/term/53181/trolling#>>.

¹⁰³ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze...*, s. 250.

¹⁰⁴ BENNION, Jeff. *Why Jennifer Lawrence's Leaked Nude Photos Should Be Important to Lawyers* [online]. Above the Law, 2. 9. 2014 [cit. 8. 5. 2018]. Dostupné na <<https://abovethelaw.com/2014/09/why-jennifer-lawrences-leaked-nude-photos-should-be-important-to-lawyers/>>.

¹⁰⁵ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze...*, s. 256

uměleckým či komerčním projevem. Reálně však hranice mezi těmito projevy vždy nejsou striktně rozpoznatelné a důležitým hlediskem je opět veřejný zájem. Ač se může zdát kritérium identické se statusem osob, není tomu tak, ne vždy se výroky týkající se veřejných věcí zároveň týkají veřejných činitelů. Toto pojetí podpořil i Ústavní soud ČR ve věci Březina proti Zemanovi, kde stanovil, že věci veřejnou jsou nejen záležitosti týkající se státních institucí a osob v této agendě působících, ale je též umění, novinářské aktivity a showbiznys společně se vším co na sebe upoutává veřejnou pozornost.¹⁰⁶ S ohledem na judikaturu Ústavního soudu ČR i ESLP je zřejmé, že nejsilnější míra ochrany platí u projevů zasahujících do politických a státních záležitostí, v ostatních případech je potřeba zohlednit konkrétní okolnosti případu.

Další prvek potřebný k posouzení závažnosti zásahu je skutečnost, jedná-li se o skutkové tvrzení (fakta) nebo hodnotící soud (názor). Názor ze své povahy je určitý subjektivní hodnotící soud, u něhož bude nemožné ověřit jeho tvrzení. Oproti tomu u faktů musí být ověřitelné, zdali se jedná o pravdivé či nepravdivé tvrzení.¹⁰⁷ Jsou-li sdělována fakta, nejsou obvykle zásahem do osobnostních práv, pokud nejsou zkreslené nebo neodporují právu na ochranu soukromí či lidské důstojnosti. Z hlediska hodnotících soudů je předmětem zkoumání, zdali je zásah nevyhnutelný, a směřuje-li ke kritice, nesmí mít za cíl neopodstatněné hanobení nebo zneuctění dané osoby.¹⁰⁸ Je nezbytné podotknout, že toto rozdělení se v žádném případě nevztahuje pouze na mluvu či psané slovo, ale taktéž na další způsoby projevu jako je fotografie, videozáznam či karikatura. Všechna vyjádření jsou používána zcela běžně na internetu, v dnešní době převážně na sociálních sítích, a je v ne jednom případě velmi těžké vyvážit, zdali se už jedná o zásah do osobnostních práva či nikoliv.

3.2.3 Autor výroku a jeho úmysl

Společenské postavení autora sdělení může být „na obtíž“ a můžou na něj být kladeny vyšší nároky ve vztahu k jeho výrokům, ale není to tak jednoznačné kritérium jako u statusu objektu projevu.¹⁰⁹ Ústavní soud ČR v rozhodnutí I. ÚS 453/03 judikoval, že představitelé státní moci jsou povinni zveřejňované skutečnosti důkladně prověřovat.¹¹⁰ Na druhou stranu v jiném svém rozhodnutí zhodnotil z pozice periodického tisku nemožnost klást na novináře takové požadavky, aby všechny informace vždy odpovídaly pravdě.¹¹¹ Diferenciace ze strany autorů není možná, jelikož nelze jednoznačně stanovit skupiny autorů a podle nich určit limity. Vnitřní psychický vztah autora je nutné zohlednit především v rovině podústavní (možné sankce za zaviněné úmyslné šíření

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03, čv. 209, sv. 39.

¹⁰⁷ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze...*, s. 259.

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 30 Cdo 608/2007.

¹⁰⁹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze...*, s. 266-268.

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03, č. 209, sv. 39.

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99, č. 19, sv. 17

nepravd podle trestního zákoníku). Úmysl při zásahu do práv na ochranu osobnosti není z hlediska ústavního práva relevantní, není podstatné, jednalo-li se o cílenou lež se zlým úmyslem, nebo o nedbalost v ověřování pravdivosti tvrzení. Oproti tomu ve vztahu ke svobodě projevu jsou záměrná difamující vyjádření klíčová. Při nalézání rovnováhy mezi těmito právy se bude zajisté přihlížet k dobré víře, úmyslu, nedbalosti, cíli poškodit druhého nebo naopak vyvarovat se nepravdivých informací.¹¹²

Závěrem je nutno říci, že všechna vymezená kritéria lze aplikovat na projevy na internetu. A například kritérium veřejného zájmu bude vzhledem k širokému judikaturnímu vymezení zajímavé sledovat v budoucím vývoji, především vzhledem k novým trendům jako osob budujících si kariéru na zveřejňování svého života na různých platformách, které internet nabízí. Je tedy jejich svobodná volba učinit životy veřejnými, ovšem to neznamená, že by v každém aspektu jejich života byl spatřován veřejný zájem.

3.3 Kolize osobnostních práv obětí a svobody projevu útočnicka

Osobnostní práva náleží každému bez rozdílu a stejně tak i omezení musí být aplikováno na všechny bez rozdílu.¹¹³ Jak již bylo řečeno, svoboda projevu je svou povahou, významem i obsahem na úplně stejné ústavní úrovni jako rovnoprávnost lidí bez ohledu na jejich národnost, náboženskou příslušnost či jiné rozdíly. Tak stejně totožnou ústavní ochranu požívá právo na lidskou důstojnost, čest nebo dobrou pověst.¹¹⁴ Ač by se na první pohled mohlo zdát, že má mnohdy svoboda projevu ze své povahy „vyšší“ postavení, není tomu tak, přestože jsou chráněny i projevy zasahující do práv druhých (např.: kritické projevy¹¹⁵). Online projev může být v mnohých případech natolik intenzivní, že půjde zařadit pod kyberšikanu. Což značí, že oběť bude počinání agresora pocítovat jako újmu na svých právech. A do jaké konkrétní složky osobnosti může zasáhnout a jak se bude hodnotit vztah svobody slova a újmy na druhé straně? Na tuto otázku se budou snažit odpovědět následující podkapitoly aplikací kritérií omezení svobody projevu na konkrétní známé případy kyberšikan.

3.3.1 Případ „Star Wars kid“

Šíření videozáznamu na internetu už bylo nejednou spojováno s kyberšikanou. Jedním z nejznámějších případů je „Star Wars kid“ svým jménem Ghyslain Raza z Kanady. Natočil se při

¹¹² BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze...*, s. 268-269.

¹¹³ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR. čl. 3 a čl. 4.

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp. zn. II ÚS 357/96.

¹¹⁵ Např. Rozhodnutí ESLP ve věci Oberschlick proti Rakousku (č. 2) z 1. července 1997, stížnost č. 20834/92.

imitaci postavy ze ságy Hvězdné války, jeho nedopatřením se dostal tento videozáznam do rukou jeho spolužáků, a ti ho sdíleli bez dovolení na internetu. Z videa stala rychle senzace, bohužel ne v tom dobrém slova smyslu a „tanečník“ obdržel spoustu nechvalných komentářů a nadávek na svou osobu. Ghyslain v důsledku posměšků utrpěl psychický otřes a byl nucen podstoupit dlouhodobé léčení.¹¹⁶ Tento případ je považován za první velkou mediální kauzu kyberšikany a ač neměl fatální následky, jak mnohé jiné, byl spouštěčem zájmu o tuto problematiku.

Oběť, tedy Ghyslain, byl vystaven útoky nejen ze strany spolužáků, kteří video zveřejnili, ale také ze strany ostatních uživatelů internetu, kteří toto video zhlédli a reagovali na něj s výsměchem a nadávkami, případně dalším šířením videa. Terčem posměchu se stal především díky svým fyzickým dovednostem se „světelným mečem“ a nadváhou.¹¹⁷ Video, bylo dokonce i různě upravováno a parodováno, přičemž o rozsahu „oblíbenosti“ svědčí fakt, že parodie se objevila třeba v populárním satirickém seriálu South Park. Je možné toto šíření parodovaného podřadit pod svobodu projevu, která je ústavně chráněna nebo by zde mělo dojít k omezení z důvodu přílišného zásahu do práva na ochranu osobnosti?

Není zde pochyb, že k zásahu do mladíkovy důstojnosti¹¹⁸, cti a soukromí dle čl. 10 LZPS došlo. O svobodu projevu ze strany šířitelů na internetu se jednalo dozajisté také (viz kapitola 2). Otázkou zůstává, které právo by mělo být upřednostněno, a ze které naopak musí být „ukrojeno“. Ve světle výše uvedených kritérií omezování svobody projevu posoudíme prvně status osoby. Ghyslain není osoba veřejně činná a veřejně známá (alespoň nebyl ve chvíli zveřejnění), nevyžaduje se tedy od něj vyšší míra snášení zásahu do jeho osobnostních práv na základě společenského postavení. Stejně tak společnost, kromě hromadného pobavení, nemá žádný prospěch ze zveřejnění těchto parodických zobrazení, nelze v tomto případně shledat žádný veřejný zájem. Ač původním autorem byl on sám, zajisté neměl v úmyslu, aby se dále video šířilo (nedal souhlas k šíření své podoby, vyžadovaný soukromoprávními předpisy) a už vůbec ne s přidaným podtextem. U šířitelů se nejednalo o osoby, jež by dle judikatury Ústavního soudu ČR měly být obzvláště obezřetné při sdělení nebo měly nějaký zvláštní režim (až na seriál South Park, ten je ovšem znám svou satirickou a parodickou povahou). Motivem autorů je zde zcela jednoznačně Ghyslaina zesměšnit a parodovat.

Ačkoli původní video zachycovalo jeho samotného, nelze vyloučit, že další upravená videa byla způsobilá ho ještě víc difamovat a negativně ovlivnit jeho společenské postavení. Jelikož tedy tento

¹¹⁶ GACKENBACH, Jayne. *Psychology and the internet: intrapersonal, interpersonal, and transpersonal implications*. 2nd ed. Boston: Elsevier/Academic Press, 2007, s. 46.

¹¹⁷ *Star Wars Kid* [online]. YouTube, 15. 1. 2006. [cit. 10. 5. 2018] Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=HPPj6viBmU>>.

¹¹⁸ Důstojností rozumíme hodnotu, kterou chrání právní řád před zacházením snižujícím důstojnost člověka jako lidské bytosti, resp. vůbec o ochranu před uváděním do stavu nedůstojného člověka. viz HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 339.

projev nespadá do žádné z kategorií, v níž je svoboda slova „upřednostňována“, vyvstává otázka, co tedy bude oním limitačním kritériem. V souladu s judikaturou by se za hraniční milník měla považovat intenzita zásahu výroku s požadavkem na proporcionální uplatňování ochrany obou práv.¹¹⁹ Kdy intenzita nesmí být v takové míře, že by nebyla v demokratické společnosti přípustná.¹²⁰ Hodnotit se bude obsah výroku, a jestli mohl mít až takový vliv, že by zasáhl do práv na osobnost druhého.

Video se zápasícím mladíkem nelze považovat za nepravdivé. Ač je parodie určitým zkreslením pravdy, pouhé zkreslení pravdivého tvrzení nelze automaticky považovat za zásah do osobnostních práv.¹²¹ Současně vtipy a parodie obecně požívají vysoké ochrany svobody slova, jelikož je obecně známý jejich význam.¹²² Muselo by se tedy jednat o takové zobrazení, že by míra jeho nemorálnosti, vulgárnosti či nenávisti byla na nepřipustné úrovni. Jednoduše řečeno nesměla by překročit obecně únosnou slušnost.¹²³ Jsou to všechno neurčité pojmy s nutností aplikace na konkrétní případ, tedy ve zde prezentované situaci mám za to, že by obecně uznávaná pravidla slušnosti překročena byla. Povaha internetu napomohla v masovém šíření videa určeného pro soukromé účely, navíc tehdy náctiletý Ghyslain se dostal na výsluní „slávy“ naprosto nechtěně a s nepříznivými důsledky pro jeho osobu. Videá a obrázky provázely i vulgární útoky na jeho tělesné proporce. Je na místě tvrdit, že podoba je sice jasně viditelná na první pohled. Nejedná se tedy žádnou intimní informaci, avšak za prvé, k šíření musí být dán souhlas, a za druhé, útoky na zevnějšek, jeho urážení a zesměšňování, zvláště u dítěte, by mělo být přípustné v opravdu minimální oprávněné míře, za předpokladu, že komentáře nebudou znevažující nebo vulgární. Omezení svobody projevu za účelem ochrany osobnostních práv mladíka, by zde při zvážení všech okolností případu, bylo legitimní a k tomuto závěru by dle mého názoru postačovala aplikace dosud známých měřítek.

3.3.2 Případy mladistvých agresorů

Dalším případem kyberšikany, tentokrát z USA, je spor Kowalski proti Berkeley County Schools. Slečna Kowalski vytvořila na sociální síti MySpace profil se názvem S. A. S. H. (students against Shay herpes), v níž kritizovala svou spolužačku Shay a spojila ji se sexuálně přenosnou nemocí. Ke sledování této stránky pozvala okolo 100 lidí. Většinu spolužáků, přičemž většina z nich pozvání přijala. Stránka výslovně sloužila k zesměšňování Shay, jak slovně, tak vytvořením urážejících fotomontáží. Jeden ze spolužáků například udělal fotomontáž Shay s viditelnými znaky

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.8.2006, sp.zn. 30 Cdo 2796/2005.

¹²⁰ Nález ústavního soudu ČR ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.8.2006, sp.zn. 30 Cdo 2796/2005.

¹²² Známý případ pornomagazínu Hustler, kdy Nejvyšší soud USA judikoval, že jakmile je zjevné, že nejde o vážné míněné tvrzení, nedá se omezit svoboda projevu. viz Hustler Magazine proti Falwell, 485 U.S. 46 (1988).

¹²³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 7. 1997 sp. zn. III ÚS, 359/96.

herpesu a k jejímu klínu umístil nápis „Vstup na vlastní nebezpečí“. Celé „dílo“ nazval ho „Portrét coury“. Po objevení této stránky podala Shay společně se svými rodiči stížnost škole. Na základě této stížnosti byla slečna Kowalski na určitý čas vyloučena ze školy za založení takovéto nenávistné stránky. Vůči vyloučení se ohradila a podala na školu žalobu s tvrzením, že porušila její právo na svobodu projevu.¹²⁴

Jelikož se případ odehrál ve Spojených státech, a jak již bylo řečeno, limitace svobody projevu je tam postavena na trochu jiné úrovni než v evropské úpravě, bude použit pouze skutkový stav (řízení před americkými soudy nebude předmětem následného zkoumání). V porovnání s příkladem Ghylaina se v tomto případě jednalo o zjevnou nepravdu, nemusí se řešit žádné zkreslení či uvedení neúplných či neověřených informací. Tvrzení slečny Kowalski bylo zcela vymyšlené a bylo vytvořeno za účelem ponížení a zesměšnění spolužačky. Neoprávněný zásah do jádra lidské důstojnosti a soukromí osoby, kam spadá intimní život osob (i sexuální) je zcela jasný a nepopíratelný. A ač se bránila svobodou slova, tato svoboda není bezbřehá a ponižující výroky tohoto rozsahu by měly být posuzovány jako překročení přípustné míry svobody projevu.¹²⁵ Navíc by ještě měl být zdůrazněn záměr slečny Kowalski zesměšnit a ponížit Shay před co nejvíce lidmi. O tomto svědčí fakt, že sama vybízela ostatní k sledování stránky a tvoření dalších urážlivých příspěvků na adresu oběti. Takové jednání se přeci v nedá považovat za morální a překračuje míru slušnosti jedné lidské bytosti k druhé (i když samozřejmě morálka i míra slušnosti jsou relativní pojmy).

V souvislosti s „mladickou nerozvážností“ může být zmíněn momentálně vyšetřovaný případ v ČR. Mladík umístil na internet a rozeslal spolužákům ze třídy video, ve kterém se jeho tehdy už bývalá přítelkyně sexuálně sebe ukáží. V inkriminované době bylo mladíkovi 15 let a bývalá přítelkyně byla ještě o dva roky mladší. Video bylo pravděpodobně úmyslně sdíleno jako pomsta za rozchod (pravděpodobně, protože vyšetřování ještě není ukončeno). Kolující nahrávka se prvně dostala do rukou jednoho kamaráda a po rozchodu jej přeposlala dalším spolužákům.¹²⁶

Jednání náctiletého lze svými znaky podřadit pod vymezenou definici kyberšikany. Jednání bylo úmyslné, hnané touhou po pomstě. K šíření byly použity moderní komunikační technologie. Zveřejnění takto intimního materiálu by se těžko dalo nepovažovat za nepříjemné či nepřátelské (čemuž nasvědčuje i podané trestní oznámení). Při útoku vůbec nedošlo k fyzickému kontaktu útočníka a oběti. Svým jednáním mladík zasáhl nejen do důstojnosti v sexuální oblasti náctileté, ale

¹²⁴ Kowalski proti Berkley County, 652 F. 3d 565, 2011 (4th Cir. 2011).

¹²⁵ Spolkový ústavní soud Německa judikoval, že projev zasahující do jádra lidské důstojnosti nemůže být chráněn právem na svobodu projevu, ani v umělecké oblasti, ani u veřejně činných osob. viz Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 3. 6. 1987, 1 BvR 313/85.

¹²⁶ *Divka se natočila při masturbaci. Její kluk video poslal spolužákům* [online]. idnes.cz, 4. 5. 2018 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné na <https://plzen.idnes.cz/masturbace-video-stihani-police-mladik-klatovsko-divka-zakladni-skola-1nf-/plzen-zpravy.aspx?c=A180504_111702_plzen-zpravy_vb>.

taktéž do práva na soukromí. Zveřejňování videa s pornografickým obsahem vedené s úmyslem ublížit jinému nemůže být stejně jako v případě Kowalski považováno za legitimní projev svobody slova.

Avšak vzhledem k nízkému věku dívky (13 let) se zde jedná o konflikt pravý a jednání mladíka je regulováno trestně právními normami. V současné době se proti němu vede trestní stíhání za zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“), z výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií a ohrožování dítěte dle § 192 trestního zákoníku.

3.3.3 Obtěžování nevyžádanými emaily

Posledním příkladem kyberšikany v kolizi s právem na svobodu projevu je případ, který se projednával na konci 90. let před Soudním dvorem EU (i když ne z důvodu kolize těchto základních práv, ale z důvodu pracovněprávního sporu). Kyberšikana probíhala na pracovišti, v Evropské centrální bance, kdy jeden zaměstnanec konstantně obtěžoval druhého zasíláním emailů s pornografickým a extremisticky-politickým obsahem. I před opakovaně vyzváním, aby takového jednání zanechal, pokračoval dál, přičemž útoky se stále stupňovaly. Agresor začal oběť napadat slovně, dělal nemístné poznámky vysmívající se jeho údajné homosexualitě, a dokonce se uchýlil k hrozbě fyzického násilí.¹²⁷ Je zřejmé, že se jedná o kyberšikanu se zásahem do důstojnosti a cti, poněvadž útoky byly učiněny převážně skrze email. Osoby se sice osobně setkávaly, ale výhrůžky „face to face“ neprobíhaly, byly to útoky opakované a oběť je pocítovala jako újmu. Samotné projevy s nevhodnými poznámkami na sexuální orientaci a obtěžování nevyžádanou poštou s extremistickým a pornografickým materiálem, vytvořily nesnesitelnou pracovní atmosféru a oběť byla opakovaně vystavována ponižování a strachu.¹²⁸

Ač se jedná se o svobodné šíření informací a projevu, vzhledem k tomu, co konkrétně bylo obsahem mailů, nedá se v žádném případě nedá mluvit o projevu, který by byl v legitimních mezích. Intenzita zásahu je zde jednoznačně za hranicí únosnosti a dozajisté za hranicí obecné slušnosti. Navíc projev tohoto ražení je možno omezit již z titulu rozporu s veřejnými statky, jelikož v zájmu demokratické společnosti není chránit projevy přímo útočící na druhé osoby z diskriminačních důvodů či hrozbou fyzického násilí.

Závěrem je nutno zhodnotit, zdali je teda určitá míra, hranice, jenž se dá označit za jasnou linii mezi svobodou projevu legitimní a takovou, která už musí ustoupit v zájmu osobnostních práv. Jasná hranice neexistuje.

¹²⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. října 2001, sp. zn. T-333/1999, bod 13.

¹²⁸ Tamtéž

Vzhledem k samotnému problematickému vymezení kyberšikany, tak aby pojala všechny možné projevy, a tenké linii neurčitých pojmů na základě kterých se omezuje svoboda projevu se dle mého názoru nedá stanovit jasný limit, jenž by byl obecně použitelný na širokou škálu případů. Ač lze stanovit, že se svoboda projevu omezí v případě velmi intenzivního zásahu do lidské důstojnosti, cti a soukromí či při nenávistných projevech vůči jinému jedinci za současného překročení míry obecné slušnosti a mravnosti v demokratické společnosti, je vždy nutno tato kritéria aplikovat na konkrétní případy s přihlédnutím ke všem skutkovým okolnostem.

Na jednu stranu jsou ve společnosti hlasy volající po ochraně před šikanováním online, především ve vztahu k dětem, požadující vytvoření odpovídajících právních norem.¹²⁹ Na druhou stranu je zde oprávněná obava, že by určení jasné hranice omezující svobodu slova v kolizi s kyberšikanou znamenalo nežádoucí ohrožení svobody projevu z hlediska její samotné podstaty, obrazně řečeno „hlídače demokracie“. Navíc plošný zákaz určitého projevu na internetu by s sebou nesl spoustu rizik, především spojených se možným zneužitím takovéto cenzury a samotným „technickým“ provedením takového omezení.

Je otázkou, kdo by měl být oprávněn konat a zasáhnout při zneužití svobody projevu online. Jelikož internetové platformy jsou ve vlastnictví soukromých osob, ne všechny disponují (vyjma velkých společností jako Google, Facebook a jiných, které zajisté mají personální kapacitu i dostatečné technické prostředky), takovým personálním aparátem s odbornou znalostí, aby byly vždy schopny posoudit, jestli lze projev kvalifikovat už jako šikanozní či nikoliv.¹³⁰ Nemluvě o to, že jako osoby soukromého práva nemají pravomoc k zásahu, jenž by mohl postihnout autora takového výroku. Taková pravomoc náleží pouze státu a ten by ji případně pouze mohl delegovat na určité soukromoprávní osoby za účelem ochrany oběti a regulace kyberšikany.

¹²⁹ MUNN, Satic. *The Line Between Cyber-bullying and Freedom of Speech* [online]. Blog. LindleyLawOffice.com, 15. 7. 2015 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné na <<http://lindleylawoffice.com/blog/2015/07/15/the-line-between-cyber-bullying-and-freedom-of-speech/>>.

¹³⁰ YORK, Jillian. *Cyberbullying and freedom of speech* [online]. bl.uk, 28. 1. 2015 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné na <<https://www.bl.uk/my-digital-rights/articles/the-right-to-bully-others-online>>.

4 Právní nástroje ochrany před kyberšikanou

Přestože bylo naznačeno, že celá problematika kyberšikan a práva na svobody projevu je velmi relativní a individuální, přeci jen se v právní úpravě, i za současného stavu, objevují nástroje použitelné na regulaci, odstranění nebo zmírnění negativních dopadů kyberšikan. Možnosti zásahu proti nepatřičnému jednání útočníka poskytuje jak veřejné, tak soukromé právo. Než se však pustíme do jednotlivých možností ochrany a prevence, je zapotřebí alespoň stručně rozebrat další otázku pojící se s šířením informací na internetu, a to otázku odpovědnosti za jednání. Jelikož jsou mnohá vyjádření zveřejněná na internetových serverech, sociálních sítích nebo fórech, je zapotřebí položit si otázku, jaký je vztah provozovatelů těchto serverů a zveřejněného obsahu, a jestli z toho lze pro ně vyvodit nějaké právní důsledky.

4.1 Odpovědnost provozovatelů internetových služeb

Odpovědnost útočníka je v případě jeho zavinění zjevným důsledkem jeho činů, nemusí být tedy předmětem zkoumání této práce. Ovšem když je projev zveřejňován na internetových serverech, nabízí se otázka, zdali provozovatelé takových serverů mohou být odpovědní za závadný obsah. Nehledě na to, že dopátrat se původního autora výroku nemusí být vůbec v reálných silách veřejné moci. Není tedy ve veřejném zájmu situace, kdy není nikdo postížitelný za protiprávní jednání. Zároveň vyplývá již z povahy věci, že provozuje-li někdo činnost, jako je internetový server, nemůže být úplně vyňat z odpovědnosti za obsah takto šířený.

V roce 2000 byla Evropským Parlamentem a Radou vydána směrnice č. 2000/31/ES, o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (dále jen „směrnice o elektronickém obchodu“). V souvislosti s pravidly Evropské unie (dále jen „EU“) byla tato směrnice implementována do české právní úpravy zákonem č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (dále

jen „zákon o informačních službách“). Obě právní normy upravují odpovědnost, práva a povinnosti osob poskytujících služby informační společnosti a šířící obchodní sdělení.¹³¹

Dle zákona o informačních službách je poskytovatel služeb odpovědný za zveřejněný obsah pouze, je-li sám iniciátorem přenášené informace, zvolí-li sám uživatel přenášené informace, nebo sám zvolí či změní obsah takovéto informace.¹³² Jinými slovy nejsou provozovatelé serverů odpovědní za vše, co se na stránkách objeví, ale pouze za projev, který sami sdílí. Stejně tak dle tohoto zákona a směrnice nejsou povinni aktivně vyhledávat skutečnosti nasvědčující, že došlo k protiprávnímu jednání, a také nenesou odpovědnost za záležitosti sdílené jinými.¹³³ Pro demonstraci, nejsnadněji řešená situace nastane, když český poskytovatel internetových služeb s českou webovou stránkou bude odpovědný za sdělení zveřejněné jím samotným. V rámci EU je obvyklé, že např. obsah zveřejněný na české mutaci webové stránky má poskytovatele služeb z Německa. V takovém případě se dá předpokládat, že německá vnitrostátní právní úprava je korespondující se směrnicí o elektronickém obchodu a řešení odpovědnosti bude odpovídat, aspoň v hlavních rysech, tomu českému. Ovšem není vyloučeno, že se vyskytnou odchylky v omezení svobody projevu v německém právním řádu (obecně jsou Němci známí přísnou ochranou osobnostních práv – citace?), v takovém případě by se musely aplikovat čistě normy německé. Na základě zásad teritoriality je vyloučeno, aby se na poskytovatele německých služeb vztahovalo české právo.

V závislosti na zmiňovaných rozdílech mezi evropskou a americkou koncepcí svobody projevu se nebude ojediněle vyskytovat situace, kdy na českých webových stránkách (nebo stránkách jiných zemí EU) budou informace, které jsou poskytovány serverem z USA. Stěžejním ukazatelem pro určení odpovědnosti bude obsah projevu, zdali je protiprávní v obou úpravách, či nikoliv. Za zmínku stojí vývoj případu z roku 2000 L.I.C.R.A. proti Yahoo. V tomto sporu se organizace L.I.C.R.A. (Ligue Internationale Contre le Racisme et l'Antisemitisme) po podnětu francouzského občana p. Knobla soudila s americkou společností Yahoo.¹³⁴ Spor vedený u francouzských soudů spočíval v podle francouzského práva nezákonné aukci nacistických předmětů právě na serverech Yahoo. V soudním řízení se Yahoo bránilo tím, že nemůžou zabránit vstupu francouzských občanů na jejich stránky, jelikož nemají žádný nástroj, jímž by zamezili vstupu jen francouzským občanům na stránky, a tudíž by jediným řešením bylo pouze znepřístupnit stránky všem. V té době však vědec, Cyril Lionel Hourii, vynalezl systém vyhledávající IP adresy

¹³¹ Ustanovení § 1 zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů.

¹³² Tamtéž § 3.

¹³³ Tamtéž § 4.

¹³⁴ HERCZEG, Jirí, GRIVNA, Tomáš. Právo na přístup k Internetu, blokáce stránek a digitální gilotina. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 5, s. 141-142.

podle jejich zeměpisné polohy. Tím se podařilo zaprvé zjistit, že webová stránka se nenachází v USA, ale ve Švédsku a za druhé se podařilo odfiltrovat vysoké procento francouzských uživatelů. Výsledkem bylo uložení povinnosti Yahoo vytvořit taková opatření, aby nadále nezasahovali do francouzských zákonů.¹³⁵ Z rozhodnutí francouzského soudu vyplývá, že i přestože je poskytovatel vázán rozličnou legislativou, v případě upozornění (poskytovatel nemá dle směrnice o elektronickém obchodu povinnost vyhledávat závadný obsah) na protiprávní obsah nemůže jednat lhostejně s argumentací, že web sídlí na serveru jiného státu, je-li obsah protiprávní. Jakmile obsah svou povahou zasahuje do práv chráněných rozdílnou legislativou, musí provozovatel přijmout přiměřená opatření, aby zásahu do práv zabránil a nežádoucí obsah odstranit.

V roce 2015 se před ESLP rozhodoval sledovaný případ týkající se možného omezení svobody projevu ze strany internetového provozovatele, Delfi proti Estonsku. ESLP se ve svém rozhodnutí ztotožnil s názorem, že i internetový zpravodajský server musí moderovat a mít kontrolu nad pomlouvačnými a vulgárními komentáři uvedenými pod svými příspěvky. Je za ně plně odpovědný. Nicméně je v rozhodnutí zdůrazněno, že v případě zpravodajského serveru, se jedná o profesionálního vydavatele s velkým počtem odběratelů, server mohl předpokládat velký zájem o zveřejněnou problematiku a s ohledem na to měl vynaložit náležitou úroveň opatrnosti při potírání zveřejněných nevhodných komentářů.¹³⁶ V souladu se směrnicí o elektronickém obchodu bylo Delfi shledáno aktivním tvůrcem obsahu stránek. Tvoří jej za účelem ekonomického profitu, má tedy zodpovědnost za obsah celé stránky ne pouze za podané informace, ale i za komentáře s tím spojené.¹³⁷ Odlišil tak platformy, jež netvoří vlastní obsah stránek, jako sociální sítě nebo diskuzní fóra, od komerčních poskytovatelů a zdůraznil, že na tyto případy se rozhodnutí nevztahuje, stejně jako je nelze toto vztáhnout na nekomerční stránky, jako blogy.¹³⁸ Toto rozhodnutí pojalo poskytovatele v širším měřítku, než směrnice o elektronickém obchodu, a je otázkou, zdali z toho budou vyvozeny důsledky v právní úpravě.

Nelze očekávat, že by nadnárodní poskytovatelé internetových služeb měli možnost neustále hlídat všechny webové stránky a všechny příspěvky. Je však nutné implementovat určitý mechanismus, aby se nežádoucím příspěvkům zabránilo. Aplikujeme-li výše uvedené na kyberšikanu, lze si představit následující situaci. Pod příspěvky na zpravodajském serveru s obdobným tématem bude agresor opakovaně útočit na konkrétní osobu. Tato osoba by měla mít možnost nežádoucímu jednání zabránit. Nejčastěji používaným nástrojem je tzv. „nahlášení

¹³⁵ HERCZEG, Jiří, GRIVNA, Tomáš. Právo na přístup k Internetu, blokáce stránek a digitální gilotina. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 5, s. 141-142.

¹³⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Delfi proti Estonsku ze dne 14. 6. 2015. Súžnosť č. 64569/09, bod 61-65.

¹³⁷ SUCHÁNEK, Petr. Odpovědnost zpravodajských serverů za komentáře uživatelů. *Bulletin Centra pro lidská práva a demokracii*. 2015, roč. 7, č. 9, s. 3-5.

¹³⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci Delfi proti Estonsku ze dne 14. 6. 2015. Súžnosť č. 64569/09, bod 116.

příspěvku“, kdy po nahlášení musí poskytovatel reagovat.¹³⁹ Nepodnikne-li žádné kroky ani po upozornění, je zcela odpovědný za publikovaný obsah v souladu se směrnicí o elektronickém obchodu (podniknout kroky ovšem neznámá, že musí obsah automaticky smazat, může zhodnotit, že projev neporušuje práva druhých).¹⁴⁰ Poskytovatel může používat rozličné filtry (jazykové, obrázkové, rozpoznávající nežádoucí výrazy či obrázky), ale při tomto by se dalo namítat, že už může docházet k určité „privátní cenzuře“. ¹⁴¹ Je tedy na místě zdůraznit, že omezování svobody projevu za účel ochrany práv druhých je ve většině případů účelné a není pouze samolibou cenzurou soukromých subjektů. Svoboda slova by neměla sloužit k bezúčelnému a vulgárnímu napadání jiných osob. Presto však nikdy nelze absolutně vyloučit možnost zneužití limitace svobody slova a soukromé osoby nesoucí „moc“ cenzurovat musí být pod dohledem uživatelské základny, stejně jako státu.¹⁴²

4.2 Soukromoprávní nástroje ochrany

Osobnostní práva obsažená v části druhé LSZP jsou rozvedena a specifikována v zákoně č. 89/2012, občanský zákoník (dále jen „NOZ“). Tato subjektivní práva a ochrana osobnosti jsou zakotvena v části první (obecná část) NOZ, kdy v § 3 odst. 1 se píše o ochraně důstojnosti a svobody člověka. Navazující odst. 2 specifikuje základní zásady soukromého práva, pod které podřazujeme právo na ochranu zdraví a života, jakožto i svobody, cti, důstojnosti a soukromí.

Osobnost člověka je upravena v oddílu 6 první části NOZ, konkrétně v § 81 až 114. V § 81 NOZ zdůrazňuje respekt k vrozeným přirozeným právům člověka, jeho jedinečnosti a pojímá osobnost člověka ze všech stránek, tedy duševní, duchovní i fyzické, přičemž NOZ chrání integritu osobnosti.¹⁴³ V odst. 2 § 81 NOZ uvádí demonstrativním výčtem základní složky osobnosti, kterým poskytuje ochranu. Pojetí chráněných práv v NOZ se kryje s úpravou jak LSZP, tak Evropské úmluvy a možnost ochrany je stanovena v § 82 NOZ: „člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek“.¹⁴⁴

¹³⁹ VOORHOOF, Dirk. *Delfi AS v. Estonia: Grand Chamber confirms liability of online news portal for offensive comments posted by its readers* [online]. Strasbourg Observers, 18. 6. 2016 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné na <<https://strasbourgoobservers.com/2015/06/18/delfi-as-v-estonia-grand-chamber-confirms-liability-of-online-news-portal-for-offensive-comments-posted-by-its-readers>>.

¹⁴⁰ směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2000/31/ES o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu. čl. 14.

¹⁴¹ VOORHOOF, Dirk. *Delfi AS v. Estonia: Grand Chamber confirms liability of online news portal for offensive comments posted by its readers* [online]. Strasbourg Observers, 18. 6. 2016 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné na <<https://strasbourgoobservers.com/2015/06/18/delfi-as-v-estonia-grand-chamber-confirms-liability-of-online-news-portal-for-offensive-comments-posted-by-its-readers>>.

¹⁴² SUCHÁNEK, Petr. Odpovědnost zpravodajských serverů za komentáře uživatelů. *Bulletin Centra pro lidská práva a demokracii*. 2015, roč. 7, č. 9, s. 3-5.

¹⁴³ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, Velké komentáře, 2015. s. 388-467.

¹⁴⁴ Ustanovení § 82 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

V souvislosti s § 12 NOZ zakotvujícím možnost domáhat se ochrany u soudu je základním nástrojem ochrany osobnosti v soukromém právu žaloba podaná u příslušného soudu dle zákona č. 99/1963, Sb., občanský soudní řád.

Co vše je vlastně spadající pod jednání kyberšikany a může být podle NOZ žalováno? Šíření videí a fotografií je běžná forma kyberšikany, což již bylo několikrát v práci demonstrováno (např.: „Star wars kid“). Podmínky legálního šíření podoby jiného udává § 84 a 85 NOZ. Základní premisou u šíření podoby¹⁴⁵ jiného je jeho souhlas. Neudělí-li člověk souhlas se zachycením své podoby, a přesto tak jiná osoba učiní, přičemž lze z takového nelegálně pořízeného zobrazení určit jeho totožnost, může se zachycená osoba domáhat, aby od takového jednání bylo upuštěno. Souhlas však nemusí být výslovný, stačí, když je konkludentní. S šířením podoby se pojí obdobná pravidla udělení souhlasu jako u zobrazení člověka, jen je navíc v § 85 odst. 2 NOZ stanoveno zvláštní pravidlo, že svolí-li někdo k zobrazení a je z okolností zřejmé, že bude třeba fotografie i šířená, dává zároveň souhlas k šíření obvyklým způsobem.

Posuzování šíření a rozmnožování podoby bude nutno vykládat v světle obvyklého šíření a vezme-li někdo fotku nebo video zveřejněné samotným uživatelem na sociální síti či na blogu, je zde zapotřebí vzít v potaz, že uživatel musel z okolností předkládat, že k takovému jednání druhých může dojít. Na druhou stranu, jednoznačným porušením předcházejících ustanovení bude zveřejňování či pořizování fotografií bez souhlasu osoby. V úvahu při takovémto zásahu připadá kyberstalking, kdy může útočník pořizovat záznamy ze života oběti, a navíc je zveřejňovat na internetu.

Už z povahy kyberstalkingu je zřejmé, že zasahuje do práva na soukromí osoby (a do jisté míry koresponduje s šířením podoby osoby). Ustanovení rozebírající možnosti a ochranu soukromí jsou upraveny v § 86 až 90 NOZ. Zakázán je zásah do soukromí jiného, není-li k tomu žádný zákonný důvod, případně souhlas této osoby.¹⁴⁶ Je výslovně zakázáno bez souhlasu či zákonného důvodu „sledovat soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit“.¹⁴⁷ Není tedy možné legálně udělat z života druhého „reality show“ a bez jeho souhlasu ji například streamovat na internetu, aniž by o tom daná osoba nevěděla. Nutnost souhlasu je tedy v obou případech, jak k šíření podoby člověka, tak k narušení soukromí; je nutno podotknout, že souhlasy mohou být odvolány či dány na určitou dobu, podrobné podmínky jsou v § 87 až 90 NOZ.

¹⁴⁵ Podoba je jakékoliv zobrazení, z něhož je možné určit jeho totožnost, viz ustanovení § 84 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁶ Tamtéž § 86.

¹⁴⁷ Tamtéž

Současně s žalobou na ochranu osobnosti, má osoba, do jejíchž práv bylo zasazeno, v případě vzniku újmy, nárok na náhradu této újmy dle části čtvrté, hlavy třetí (závazky z deliktu) NOZ.

4.3 Veřejnoprávní nástroje ochrany

Na kyberšikanu, jako závažný společenský problém s mnohdy fatálními důsledky, stát zatím přímo nereaguje prostřednictvím vytvoření legislativního pramene. Neexistuje žádný předpis či ustanovení, které by se čistě a výhradně věnovalo kyberšikaně. Vznik takového předpisu zatím nebyl tzv. „na pořadu dne“ a pravděpodobně by jeho vznik doprovázela spousta emotivních reakcí právě z důvodu omezení svobody projevu. V USA již proběhly snahy o zavedení anti-cyberbullying aktů. Proběhly jak na federální úrovni, tak se o přijetí příslušných předpisů jednalo v jednotlivých státech.¹⁴⁸ Jenže v USA, jak již bylo řečeno, jsou možnosti limitace svobody projevu velmi nízké a tudíž, dle mého názoru, je zde potřeba ochrany potenciálních obětí vyšší než v zemích spadajících pod evropské pojetí. Řečeno jinými slovy, v evropských zemích, kde platí Evropská úmluva, je silnější ochrana osobnostních práv, a veřejné právo poskytuje mnoho nástrojů, jak nežádoucí projevy postihnout i bez právních předpisů konkrétně týkajících se kyberšikany. I v českém právním řádu totiž existují veřejnoprávní předpisy aplikovatelné na tento problém.

V první řadě jednání, jež vykazuje znaky kyberšikany, může být postižitelné v rámci trestního práva. Trestní právo chrání nejdůležitější zájmy a hodnoty společnosti před porušením nebo ohrožením osobou, která svým jednáním naplní znaky trestného činu v zákoně uvedeném.¹⁴⁹ Oběť či jiná osoba se mohou obrátit na orgány činné v trestním řízení (Policie ČR a Státní zastupitelství)¹⁵⁰, domnívají-li se, že byl spáchán trestný čin. Trestný čin je: „*protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“¹⁵¹, kdy současně musí být pachatel odpovědný za své jednání (případně musí být splněny další stanovené podmínky). Trestné činy zahrnující ve svých skutkových podstatách i znaky kybernetické šikany budou prezentovány níže.

Osobnost člověka je chráněna převážně v hlavě druhou zvláštní částí trestního zákoníku. V této hlavě mimo osobnost člověka jsou chráněny hodnoty jako svoboda, soukromí a listovního tajemství. Šikanující útočník by podle povahy svého jednání mohl být stíhán dle § 182 za porušení tajemství dopravovaných zpráv nebo za trestný čin pomluvy podle § 184 trestního zákona. Třetí

¹⁴⁸ viz tabulka se seznamem s právní úpravou ve státech USA. *Bullying Laws Across America* [online]. Cyberbullying Research Center, [cit. 10. 5. 2018] Dostupné na <<https://cyberbullying.org/bullying-laws>>.

¹⁴⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 19.

¹⁵⁰ Ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

¹⁵¹ Ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

hlava trestního zákoníku zachycuje trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Ve vztahu ke kyberšikaně se v této hlavě bude jednat především o trestné činy postihující děti. Pachatel by mohl být odpovědný podle § 191, za šíření pornografie, dle § 192 a § 193 za výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, či za navazování nedovolených kontaktů s dítětem podle § 193b. Z trestných činů v dalších hlavách trestního zákoníku by pachatel mohl být stíhatelný za šíření toxikomanie (§ 287), nebezpečné vyhrožování (§ 353), nebo třeba nebezpečné pronásledování (§ 354, stalking). Tento výčet trestných činů nelze považovat za konečný, je možné, že se vyskytne takové jednání, které bude naplňovat znaky jiných skutkových podstat. Jelikož trestní právo chrání nejdůležitější společenské zájmy, případný postih (trest) je úměrný způsobenému ohrožení či poruše chráněného zájmu.

Odvětví správního práva taktéž může svými ustanoveními postihnout jednání vykazující znaky kyberšikany. Správní právo, byť nepostihuje tak závažné protiprávní jednání jako trestní právo¹⁵², vymezuje delikty a k nim příslušné sankce. Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, účinný od 1. 1. 2017 v § 7 vymezuje přestupky proti občanskému soužití. Za prvé v odst. 1 § 7 je považováno za nežádoucí chování takové, které jinému ublíží na cti zesměšněním nebo hrubým uražením. Za druhé, v odst. 2 § 7 jsou uvedeny další možné způsoby narušení občanského soužití jako vyhrožování újmou na zdraví, dopuštění se jiné schválnosti či hrubého jednání. V případě, že se zásah do práv druhých bude týkat jejich citlivých údajů jako rasy, národnosti, náboženství a jiných, mohou se takové útoky posoudit jako jednání dle § 7 odst. 3 zákona o některých přestupcích. Dopustí-li se pachatel výše popsaného jednání, jež narušuje společenské soužití, ale ne do takové míry, že by se dalo považovat za trestný čin, může být sankciován dle práva správního peněžitou pokutou. Přestupkem však nebude projev, jenž je v mezích čl. 17 LZPS, jelikož v takovém případě by chyběl požadavek protiprávnosti jednání.

Zákony výše uvedené nejsou jediné předpisy, se kterými může kyberšikana přijít do rozporu. Zběžně mohou být jmenovány normy na ochranu osobních údajů¹⁵³ či školské předpisy. Právě v oblasti školských záležitostí vznikají různé metodiky a návody, jak se postavit k prevenci kyberšikany nebo jak řešit její výskyt. Nástroje pomáhající předcházení a řešení kyberšikany nejsou samozřejmě jen právní. Právní mechanismy by měly přijít v úvahu až ve chvíli, kdy všechny ostatní možnosti selžou. Dovolím si tedy tvrdit, že je důležité nejen psát právní normy, jež z povahy věci stejně nebudou moci postihnout všechna možná jednání, ale především dbát na šíření povědomí o kyberšikaně a dbát na její náležitou prevenci¹⁵⁴.

¹⁵² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 43.

¹⁵³ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁴ Lze zmínit mobilní aplikaci ReThink jenž před odesláním zpráv či příspěvku upozorní na možnost vzniku újmy jiné osobě. viz PRABHU, Trisha. *Hacking the adolescent brain to stop cyberbullying* [online]. YouTube, 27. 1. 2017 [cit. 15. 5. 2018] Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=fNPYu8GO6RI>>.

Závěr

Cílem práce bylo zjistit jaký je vzájemný vztah kyberšikany a práva na svobodu projevu, jestli lze vymezit jasnou hranici mezi legitimním projevem v rámci práva na svobodu projevu a projevem šikanozním. A v poslední řadě, zdali právní systém ČR poskytuje nástroje, jimiž se lze účinně bránit, bude-li oběť zasažena realizací svobody projevu vykazující znaky kyberšikany.

V kyberprostoru dochází konstantě k výměně neuvěřitelného množství informací, každou vteřinu probíhá interakce mezi obrovským kvantem osob. Internet, ze své povahy, potírá fyzické hranice a geografické vzdálenosti mezi lidmi. Není tedy překvapením, že velká část společenského života se v posledních letech přenesla právě na uměle vytvořené prostředí internetu. Elektronizace běžného života s sebou přinesla kromě usnadnění každodenních záležitostí i problémy, které byly ve společnosti i předtím, ale měly odlišnou povahu. Jedním z těchto jevů je fenomén kyberšikany.

Kyberšikanou je důležité se zabývat především z hlediska, ve kterém se nekryje se šikanou tradiční. Je to právě možnost zásahu do práv jiných pouhým „stisknutím“ tlačítka. Kyberprostor otevřel agresorů „nekonečný“ prostor a setřel překážky, jež měli útočníci při tradiční šikaně. Nově mohou obtěžovat jiného z pohodlí svého domova a bez vynaložení většího úsilí, přičemž útoky jsou dle výzkumů přinejmenším stejně škodlivé, ne-li dokonce škodlivější jak při „face to face“ šikaně. Oběti často neví a nemohou zjistit, kdo za nimi stojí, je náročnější je zastavit a pro druhé osoby se dají příznaky obtížněji zpozorovat. Navíc internet nabízí spoustu kreativních způsobů, jak druhému znepríjemnit život, od zasílání obtěžujících zpráv až po zesměšnění člověka před početným publikem internetových uživatelů. Právě specifické způsoby a formy kyberšikany, jako zveřejňování informací o druhé osobě na webové stránce, se dostávají do kolize se svobodou projevu. Na jedné straně je oběť, jako nositel práv na ochranu osobnosti, a na druhé agresor nesoucí právo na svobodu projevu.

I právo na svobodu projevu má při realizaci na internetu svá specifika. Podle interpretace úpravy v LZPS a mezinárodních úmluvách není pochyb, že projevy na internetu v různých podobách (slovem, obrazem aj.) pobírají stejné ústavní ochrany jako projevy „klasické“. Internet nabízí možnost zveřejnění projevu rychle, efektivně, s možností instantního prezentování

širokému spektru adresátů. Je tedy víc než na místě tvrdit, že je důležitým nástrojem pro zachování veřejné debaty, a je tedy nástrojem šíření svobody slova. Tato cnotná vlastnost internetu se však jednoduše může proměnit v instrument napomáhající šíření nelegitimních projevů. Mezi tyto projevy je nutné zařadit i takové, vykazující znaky kyberšikany.

Je tedy zřejmé, že realizace svobody projevu může dosáhnout takové intenzity, že jednání bude spadat pod kyberšikanu. Z mého pohledu je důležité řešit zásahy do osobnostních práv druhých v rámci kyberšikany především právě z důvodu jejich intenzity. Na rozdíl od jiných zásahů do osobnostních práv, zde se nejedná o jednorázový zásah, ale o opakované či konstantní jednání agresora, a tudíž může mít za následek rozsáhlejší zásah do práv oběti.

Problémové je však učít, to konkrétní jednání, jež již není legitimním projevem svobody projevu, ale útokem na druhou osobu. Tento konflikt nastane v situaci, kdy se dostanou do kolize osobnostní práva oběti a právo na svobodu projevu. V takovém případě jsou možné dva scénáře. V prvním se může jednat o konflikt pravý, což značí, že je projev takového rázu, že se na něj vztahují veřejnoprávní normy, například normy trestního práva. Jednání lze podřadit pod právní normy stanovené na ochranu veřejných statků a není zapotřebí zkoumat nic dalšího. Ale ne ojediněle nastane situace, kdy je nutno porovnávat dvě základní práva navzájem. Takové porovnávání spadá pod druhý scénář. Je nezbytné nastavit rovnováhu mezi těmito právy, tak aby nedošlo k samovolnému omezení jednoho základního práva ve prospěch druhého.

K nalezení hranice mezi kyberšikanou a svobodou projevu byla stanovena kritéria aplikovatelná v případě nutnosti omezení svobody projevu. Tato měřítko jsou dle mého názoru nutná zohledňovat i při projevu na internetu. Oběti kyberšikany se může stát každý, ale mám za to, že i v případě kyberšikany by se měl zkoumat společenský status oběti. Jelikož jsou ve společnosti osoby, které z povahy svého postavení měly snášet větší míru kritiky na svou osobu. Je však rozdíl zveřejňovat věcnou kritiku související s činností osoby nebo jen bezúčelně šikanovat osobu prostřednictvím vulgarismů a posměšného zobrazování. Samozřejmě i přes společenské postavení osoby musí být vždy brán zřetel na obsah a formu projevu. Je-li osoba veřejný činitel, či veřejně známá, neznamená to, že musí automaticky snášet veškeré projevy na svůj účet a nemá právo na ochranu osobnosti (i když některé složky jsou mírně omezeny). Úmysl autora dle mého názoru nemusí být předmětem zkoumání, jelikož kyberšikana je páchána za účelem poškození druhého (i když, ne vždy musí mít primární aktér v úmyslu zásah takového rozsahu).

Domnívám se tedy, že již stanovená kritéria jsou plně aplikovatelná i na jednání vykazující znaky kyberšikany. Což jsem, dle mého názoru, demonstrovala aplikací kritérií na reální případy kyberšikany. Tyto případy byly vybrány z důvodu jejich rozličnosti, aby bylo možné ukázat, zdali je možné kritéria použít na různé druhy kyberšikany. V rámci problematického hraničního projevu

svobody projevu lze aplikovat výše zmíněná kritéria ve světle míry obecné slušnosti a mravnosti v demokratické společnosti. Jednotná meze určující, kde „končí“ svoboda projevu za účelem ochrany osobnostních práv však vzhledem rozmanitosti projevů učit nelze. Avšak i přestože jsem očekávala před začátkem psaní práce jiný závěr, kritéria stanovená v současné právní praxi postačují k vyvážení práva na svobodu projevu a osobnostních práv zasažených kyberšikanou.

Co se týče poslední otázky, kterou jsem si vytýčila v začátku práce, nástroje právní ochrany obětí kyberšikany jsou. Oběti se dle různé míry intenzity zásahu mohou bránit jak v rámci veřejnoprávních, tak soukromoprávních norem. Jednání může jednak vykazovat znaky skutkových podstat trestných činů, stejně tak jako přestupků. V takovém případě se může oběť, případně osoba, která kyberšikanu odhalila, obrátit na příslušné orgány státní moci. Soukromé právo, založené na autonomii vůle, umožňuje oběti bránit se prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti. Žaloba je dle mého názoru naprosto legitimním prostředkem i v případě, jeli osoba obětí útoků kyberšikany.

V poslední řadě bych se ráda vyjádřila k otázce odpovědnosti správců internetových serverů. Ztotožňuji se se závěry ESLP ve věci Delfi proti Estonsku. S mám za to, že bude-li právní úprava novelizovaná či aplikována stávající ve světle tohoto rozhodnutí, není potřeba žádných právních norem regulujících specificky kyberšikanu.

Závěrem je nutno zmínit, že samozřejmě právní regulace kyberšikany a jejich problematických oblastí není dokonalá. Ale i ke svému překvapení, jsem došla k závěru, že není nedostatek specifické úpravy kyberšikany takovým problémem, jak se ho snaží média prezentovat. Tímto nechci závažnost problému zlehčovat, ale myslím, že by je možné vytvořit efektivnější řešení problému než samotnou právní regulací.

Seznam použité literatury

Odborné publikace

- BARANCOVÁ, Helena. *Nové technologie v pracovním práve a ochrana zaměstnanca: (možnosti a riziká)*. Praha: Leges, Teoretik, 2016.
- BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu a její meze v právu ČR*. Praha: Linde, 2002.
- BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010.
- GACKENBACH, Jayne. *Psychology and the internet: intrapersonal, interpersonal, and transpersonal implications*. 2nd ed. Boston: Elsevier/Academic Press, 2007.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003.
- HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. 1. vyd. Praha: Orac, 2004.
- HEYMAN, Steven J. *Free speech and human dignity*. New Haven: Yale University Press, 2008.
- JÄGER, Petr; MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2007.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014.
- KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011.
- KOWALSKI, Robin M., LIMBER Sue, AGATSTON Patricia W. *Cyberbullying: bullying in the digital age*. 2nd ed. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2012.
- KREJČÍ, Veronika. *Šikana: Kybernetická šikana*. Projekt e-Bezpečí, Olomouc, 2010.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, Velké komentáře, 2015.
- MILL, John S. *O svobodě*. Vlastním nákladem vydal J. Otto, Praha. 1907.
- OLWEUS, Dan. *Bullying at school: what we know and what we can do*. Cambridge, USA: Blackwell, 1993.
- SADURSKI, Wojciech. *Freedom of speech and its limits*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 1999.
- SCHACHTER, Madeleine, KURTZBERG, Joel. *Law of internet speech*. 3rd ed. Durham, NC: Carolina Academic Press, 2008.
- ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.
- SMEJKAL, Vladimír. *Internet a šsf*. 2. vyd. Praha: Grada, 2001.
- SVOBODA, Pavel. *Právní a daňové aspekty e-obchodu*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001.
- VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, Lidská práva, 2013.
- WILLARD, Nancy E. *Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Champaign, Ill.: Research Press, 2007.

Příspěvky ve sbornících

ŘÍČAN, Pavel, JANOŠOVÁ, Pavlína. Nové pohledy na šikanu. In: Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém: sborník příspěvků z konference: Praha, 19. března 2009. Brno: Tribun EU, 2009.

Soudní judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 7. 1997 sp. zn. III ÚS, 359/96.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp. zn. II ÚS 357/96.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97.

Nález ústavního soudu ČR ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. II. ÚS 2051/14-1.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.8.2006, sp. zn. 30 Cdo 2796/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 30 Cdo 608/2007.

Rozhodnutí ESLP ve věci Delfi proti Estonsku ze dne 14. 6. 2015. Stížnost č. 64569/09.

Rozhodnutí ESLP ve věci Handyside proti Spojenému Království ze dne 7. 12. 1976 stížnost č. 5493/72.

Rozhodnutí ESLP ve věci Lingens proti Rakousku ze dne 8. července 1986, stížnost č. 981/82.

Rozhodnutí ESLP ve věci Oberschlick proti Rakousku (č. 2) ze dne 1. července 1997, stížnost č. 20834/92.

Rozhodnutí ESLP ve věci Times Newspapers Ltd. proti Spojenému království ze dne 10. 3. 2009, stížnost č. 3002/0 a 2367/03.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. října 2001, sp. zn. T-333/1999.

Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 3. 6. 1987, 1 BvR 313/85.

Hustler Magazine proti Falwell, 485 U.S. 46 (1988).

Kowalski proti Berkley County, 652 F.3d 565, 2011 (4th Cir. 2011).

Právní předpisy

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 23. března 1976, zveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 120/176 Sb.

Rozhodnutí Rady 2012/C326/02 ze dne 26. 10. 2012, kterým se přijímá Listina základních práv Evropské unie, Úř. věšt. C 326, 26. 10. 2012, s. 391-407.

směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2000/31/ES o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu, ve znění pozdějších předpisů.

Doporučení Evropské Komise C (2018) 1177, o účinném řešení proti nezákonnému obsahu online ze dne 1. 3. 2018.

Interní normativní akty

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 – 22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení.

Metodika Kyberšikana ve školním prostředí, Metodický pokyn pro pedagogické pracovníky, Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012.

Odborné články

BALKIN, Jack M. Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society. *New York University Law Review*, 2004, roč. 79, č. 1, s. 1-58.

FERRY, Anne. "Anonymity": The Literary History of a Word. *New Literary History*. 2002. roč. 33. č. 2. s. 194-195.

HERCZEG, Jiří, GRIVNA, Tomáš. Právo na přístup k Internetu, blokace stránek a digitální gilotina. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 5, s. 141-142.

HINDUJA, Sameer, PATCHIN, Justin W. Bullying, cyberbullying, and suicide. *Archives of Suicide Research*, 2010, roč. 14, č. 3, s. 207.

KING, Alison. Constitutionality of Cyberbullying Laws: Keeping the Online Playground Safe for Both Teens and Free Speech. *Vanderbilt law review*, 2010, roč. 63, č. 3, s. 846.

McCABE, Kathrine. *Founding Era Free Speech Theory: Applying Traditional Speech Protection to the Regulation of Anonymous Cyberspeech*. Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal, 2015. roč. 24. č. 3. s. 837-838.

SANGSUVAN, Kitsuron. Balancing Freedom of Speech on the Internet Under International Law. *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*. 2013, roč. 39, č. 3, s. 703.

SUCHÁNEK, Petr. Odpovědnost zpravodajských serverů za komentáře uživatelů. *Bulletin Centra pro lidská práva a demokracii*, 2015, roč. 7, č. 9, s. 3-5.

VANDEBOSH, Heidi, VAN CLEEMPUT, Katrien. Defining Cyberbullying: A Qualitative Research into the Perceptions of Youngsters. *Cyber Psychology & Behavior*, 2008, roč. 11, č. 4, s. 499-503.

Internetové zdroje

AFTAB, Parry. *STOP cyberbullying: What is cyberbullying, exactly?* [online]. WiredSafety.org, 2009, [cit. 20. 4. 2018] Dostupné na <http://www.stopcyberbullying.org/what_is_cyberbullying_exactly.html>.

BELSEY, Ben. *"Always On? Always Aware!"* [online]. [cit. 13. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.cyberbullying.ca/>>.

BENNION, Jeff. *Why Jennifer Lawrence's Leaked Nude Photos Should Be Important to Lawyers* [online]. Above the Law, 2. 9. 2014 [cit. 8. 5. 2018]. Dostupné na <<https://abovethelaw.com/2014/09/why-jennifer-lawrences-leaked-nude-photos-should-be-important-to-lawyers/>>.

Bullying Laws Across America [online]. Cyberbullying Research Center, [cit. 10. 5. 2018] Dostupné na <<https://cyberbullying.org/bullying-laws>>.

Cyberbullying Facts - How to Identify, Prevent, and Respond [online]. Cyberbullying Research Center, 20. 3. 2013 [cit. 15. 4. 2018] Dostupné na <<https://cyberbullying.org/facts>>.

ČERNÁ, Monika, ČERNÝ, Michal. *Úvod do problematiky sociálních sítí* [online]. 29. 2. 2012, [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné na <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/15075/UVOD-DO-PROBLEMATIKY-SOCIALNICH-SITI.html>>.

Dívka se natočila při masturbaci. Její kluk video poslal spolužákům [online]. idnes.cz, 4. 5. 2018 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné na <https://plzen.idnes.cz/masturbace-video-stihani-police-mladik-klatovsko-divka-zakladni-skola-1nf-/plzen-zpravy.aspx?c=A180504_111702_plzen-zpravy_vb>.

Encyklopedie šikany. Vše o šikaně [online]. Mobbing free institut, [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na <<http://mobbingfreeinstitut.cz/encyklopedie-sikany/>>.

HEJSEK, Lukáš. *Kyberšikana je stejně škodlivá jako šikana fyzická, zjištěla studie* [online]. e-Bezpeci.cz, 20. 3. 2013, [cit. 15. 4. 2018] Dostupné na <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/635-kyberikana-je-stejn-kodлива-jako-ikana-fyzicka-zjistila-studie>>.

HINDUJA, Sameer a PATCHIN, Justin W. *Cyberbullying fact sheet: Identification, Prevention, and Response* [online]. Cyberbullying Research Center, 2018 [cit. 15. 4. 2018]. Dostupné na <<https://cyberbullying.org/Cyberbullying-Identification-Prevention-Response-2018.pdf>>.

KOCÁBEK, Pavel. *Jak „přežít“ šikanu na pracovišti?* [online] mpsv.cz, 25. 2. 2008 [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/5162>>.

Kybergrooming [online]. e-Bezpeci.cz, 13. 9. 2008, [cit. 22. 4. 2018]. Dostupné na <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming>>.

MUNN, Satie. *The Line Between Cyber-bullying and Freedom of Speech* [online]. Blog. LindleyLawOffice.com, 15. 7. 2015 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné na <<http://lindleylawoffice.com/blog/2015/07/15/the-line-between-cyber-bullying-and-freedom-of-speech/>>.

Nebezpečné pronásledování (stalking) – Šikana [online]. Policie ČR, 2018 [cit. 20. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>>.

PRABHU, Trisha. *Hacking the adolescent brain to stop cyberbullying* [online]. YouTube, 27. 1. 2017 [cit. 15. 5. 2018] Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=fNPYu8GO6RI>>.

Sexting – Užijeme internet bezpečnějším způsobem [online]. INTERNETEM BEZPEČNĚ, [cit. 22. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/sexting/>>.

Star Wars Kid [online]. YouTube, 15. 1. 2006. [cit. 10. 5. 2018] Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=HPPj6viIBmU>>.

trolling Definition from PC Magazine Encyclopedia [online]. PCMag.com, [cit. 7. 5. 2018]. Dostupné na <<https://www.pcmag.com/encyclopedia/term/53181/trolling#>>.

Šikana [online]. Policie ČR, 2018 [cit. 13. 4. 2018]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>>.

VOORHOOF, Dirk. *Delfi AS v. Estonia: Grand Chamber confirms liability of online news portal for offensive comments posted by its readers* [online]. Strasbourg Observers, 18. 6. 2016 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné na <<https://strasbourgobservers.com/2015/06/18/delfi-as-v-estonia-grand-chamber-confirms-liability-of-online-news-portal-for-offensive-comments-posted-by-its-readers>>.

YORK, Jilian. *Cyberbullying and freedom of speech* [online]. bl.uk, 28. 1. 2015 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné na <<https://www.bl.uk/my-digital-rights/articles/the-right-to-bully-others-online>>.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou zásahu do osobnostních práv jedné osoby realizací práva na svobodu projevu, přičemž atakující projev by dosahoval takové intenzity, že by vykazoval znaky kybernetické šikany. Cílem této práce je zjistit, v kterých konkrétních situacích a aspektech dochází ke kolizi jednání spadající pod kyberšikanu se svobodou slova. Jestli lze určit jasnou hranici legitimního projevu v kyberprostoru a projevu šikanujícího, tedy zasahující do osobnostních práv druhých. A v poslední řadě odpovědět na otázku, které nástroje v českém právním řádu mohou sloužit k ochraně obětí kyberšikany.

První část práce se zabývá problematikou kybernetické šikany se snahou o vymezení, které formy a druhy se mohou dostat do kolize se svobodou projevu. Druhá kapitola se věnuje svobodě projevu na internetu a jeho zvláštnostem. Ve třetí části se práce snaží o stanovení meze svobody slova v kyberprostoru a osobnostních práv jedinců. Poslední kapitola je zaměřena na právní nástroje poskytující ochranu obětem kyberšikany při zásahu nelegitimním projevem online.

Klíčová slova:

Kyberšikana, kybernetická šikana, svoboda projevu na internetu, osobnostní práva, ochrana osobnosti, kolize kyberšikany a svobody projevu, odpovědnost poskytovatelů služeb

Abstract

This thesis deals with the issue of cyberbullying, where one person's rights relating to personality are interfered by other person's realizing own right to freedom of expression, while the expression of freedom of speech would reach such intensity that it would exhibit cyber bullying. The aim of this work is to discuss the specific aspects of situations where collision of cyberbullying behavior and freedom of speech occurs. Also, the work shall try to find a clear boundary between legitimate expression of freedom of speech in cyberspace and cyberbullying behavior, interfering with the personality rights of others. And finally, this work discusses which instruments in the Czech legal system could serve as means of protection for the victims of cyberbullying.

The first part of the thesis deals with the topic of cyber bullying, with the goal of defining which forms and types of cyberbullying could get into collision with freedom of expression. The second chapter deals with the specifics of the freedom of expression on the Internet. In the third chapter of this work, we can find attempt to establish the border between the freedom of speech in cyberspace and personality rights of individuals on the other side. The last chapter focuses on discussion about legal instruments that provide protection for victims of cyberbullying.

Keywords:

Cyberbullying, freedom of expression on the Internet, personal rights, protection of personal rights, collision between cyberbullying and freedom of expression, the responsibility of service providers